

ทัศนะในหน้าหนังสือพิมพ์ต่อการ(คิด)ห้ามสอนภาษาอังกฤษระดับ ประถมศึกษา พ.ศ. 2512-2513 และ พ.ศ. 2520ⁱ

อาวูท วีระเอก*

คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประเทศไทย

Newspaper Perspectives on the Proposed Ban of English Instruction in Thai Primary Education, 1969–1970 and 1977

Arwut Teeraeak*

Faculty of Social Science, Kasetsart University, Thailand

Article Info

Research Article

Article History:

Received 2 October 2025

Revised 8 December 2025

Accepted 15 December 2025

คำสำคัญ

การศึกษาภาษาอังกฤษ

การประถมศึกษาไทย

ทัศนะในหน้าหนังสือพิมพ์

* Corresponding author

E-mail address:

arwut.t@ku.th

บทคัดย่อ

ใน พ.ศ. 2512-2513 และ พ.ศ. 2520 เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการจาก 2 รัฐบาล คิดห้ามสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา ก็มีเสียงสนับสนุนและคัดค้านที่คงเส้นคงวาในหน้าหนังสือพิมพ์ทั้ง 2 ครั้ง ฝ่ายสนับสนุนมีฐานคิดแบบชนชั้นนำนิยมที่เห็นว่าภาษาอังกฤษจำเป็นแต่เฉพาะคนส่วนน้อย เสริมด้วยหลักอรรถประโยชน์นิยมที่ว่าคนส่วนใหญ่เรียนไปไม่ได้ใช้เป็นความสูญเปล่าทางทรัพยากร รวมถึงคติคิดที่ว่าเมื่อการเรียนไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ก็ควรยกเลิกเสียทั้งมีทัศนะแบบชาตินิยมที่เห็นว่าภาษาไทยสำคัญกว่า ส่วนฝ่ายคัดค้านมีฐานคิดตามหลักความเสมอภาคคือเห็นว่าเด็กทุกคนควรมีสิทธิได้เรียนภาษาอังกฤษ เด็กส่วนใหญ่ที่ไม่ได้ศึกษาต่อควรมีความรู้ติดตัวพอดำรงชีวิตในปัจจุบัน ส่วนเด็กที่ศึกษาต่อเมื่อได้เรียนในโรงเรียนรัฐบาลตั้งแต่ ป. 5 ก็จะไม่เสียเปรียบเด็กโรงเรียนราษฎร์จาก “ครอบครัวมีเงิน” ที่เรียนตั้งแต่ ป. 1 มากนัก ที่สำคัญคือ ทั้ง 2 กลุ่มไม่ปฏิเสธระบบกลไกตลาด หรือการลงทุนทางการศึกษา ปัจจุบันเมื่อการศึกษาภาษาอังกฤษเปลี่ยนประเด็นจากได้เรียน/ไม่ได้เรียน สู่วิธีของคุณภาพดี/ไม่ดี การยอมรับระบบกลไกตลาดจึงช่วยรองรับการศึกษาแบบ 2 ระดับอยู่ต่อไป

ⁱ บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัย เรื่อง “การขยายการศึกษากับการห้ามสอนภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2503-2520” ที่ได้รับทุนสนับสนุนการวิจัยเพื่อการตีพิมพ์ของคณาจารย์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประจำปีงบประมาณ 2566

Keywords:

English language education,
primary education in Thailand,
newspaper perspectives

Abstract

During 1969–1970 and again in 1977, Ministers of Education from two different governments proposed banning English instruction at the primary level. On both occasions, newspapers featured consistent voices of support and opposition. Supporters of the proposal were grounded in an elitist perspective, believing that English was necessary only for a small segment of the population. Their reasoning was reinforced by utilitarian arguments, which held that teaching English to the majority—who were unlikely to use it—was a waste of educational resources. Additionally, some expressed the view that since English instruction had failed to yield satisfactory results, it should be discontinued altogether. Nationalist attitudes were also present, with the belief that the Thai language was more important and should take precedence. In contrast, opponents of the proposal were driven by an egalitarian perspective, arguing that all children should have the right to learn English. They believed that although most children would not continue their education, they should still acquire a basic knowledge of English to function in contemporary society. Furthermore, they maintained that English instruction in public schools from Grade 5 onward would prevent students who continued their education from being significantly disadvantaged compared to their wealthier peers in private schools, where English was taught from Grade 1. Importantly, neither group rejected the market mechanism or the concept of educational investment. In the present context, as the focus of English education has shifted from access (whether students receive instruction) to quality (whether the instruction is good or poor), acceptance of market mechanisms continues to support a two-tiered education system.

1. บทนำ

เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2553 นายชินวรณ์ บุญยเกียรติ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวว่ากระทรวงศึกษาธิการวางแผนจะประกาศให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 ในการเรียนการสอน เนื่องจากต้องการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถแข่งขันได้ในสังคมโลก และสังคมอาเซียน การใช้ภาษาอังกฤษได้เป็นเรื่องจำเป็นเพื่อให้คนไทยสามารถสื่อสารได้กับสังคมโลก นายชินวรณ์ยังกล่าวด้วยว่า โรงเรียนรัฐบาลควรต้องมีครูชาวต่างประเทศจากประเทศแม่เข้ามาประจำให้มากขึ้นโดยเฉพาะโรงเรียนที่เข้าโครงการ World Class School จำนวน 500 โรงเรียน เช่นเดียวกับโรงเรียนระดับมัธยมปลายทุกแห่งควรมีครูชาวต่างชาติ ส่วนโรงเรียนมัธยมต้นต้องมีครูไทยที่จบเอกภาษาอังกฤษโดยตรง ขณะที่โรงเรียนประถมศึกษาควรมีครูวิชาภาษาอังกฤษเพิ่มขึ้น การมีครูชาวต่างชาติและครูที่จบเอกภาษาอังกฤษโดยตรงเพิ่มขึ้นนี้จะทำให้โรงเรียนสามารถจัดการเรียนการสอนแบบ English Program ได้ ซึ่งกระทรวงการคลังก็พร้อมจะสนับสนุนงบประมาณเพื่อการพัฒนาพลเมืองยุคใหม่ และกระทรวงศึกษาธิการก็ได้หารือกับกระทรวงต่างประเทศในการจัดหาครูชาวต่างชาติมาสอนในโรงเรียนรัฐแล้ว โดยที่มองไว้คือครูชาวอเมริกันที่เกษียณอายุก่อนกำหนด¹

คำประกาศของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการที่จะให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 ในการเรียนการสอน กลายเป็นเรื่องที่โจษขานกันทั่ว ทั้งกลุ่มที่ตื่นเต้นดีใจทำนองว่าไทยจะก้าวทันชาติอื่นเรื่องภาษาอังกฤษเสียที กับกลุ่มที่เกรงกันว่าไทยจะสิ้นชาติก็คราวนี้เมื่อคนไทยไปหลงภาษาต่างชาติแล้วจะละทิ้งภาษาของชาติเราเอง วิวาทะระหว่างผู้สนับสนุนกับผู้คัดค้านตามสื่อต่าง ๆ รวมถึงสังคมออนไลน์เป็นไปอย่างเผ็ดร้อน แต่หลังจากนั้นไม่ถึง 2 สัปดาห์ กระทรวงศึกษาธิการก็ถอดใจโดยให้ข่าวในวันที่ 19 ตุลาคม พ.ศ. 2553 ว่ายกเลิกความคิดที่จะให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 แล้วเพราะเห็นว่าเป็นเรื่องอ่อนไหว ใครไม่รู้จะเข้าใจผิดคิดว่าประเทศไทยเคยเป็นเมืองขึ้น หรือเป็นประเทศอาณานิคมมาก่อนอย่างไรก็ดีนโยบายที่จะพัฒนาการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ รวมถึงการจ้างครูชาวต่างชาติเพิ่มก็จะดำเนินการต่อไป ทั้งนี้จะประกาศให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศหลักที่รัฐบาลจะเอาจริงเอาจังในการพัฒนาเป็นอันดับต้น ๆ แทน²

การเปลี่ยนท่าทีของนายชินวรณ์ในเวลาไม่ถึง 2 สัปดาห์ เป็นเรื่องน่าสนใจยิ่ง จากการตระหนักถึงคุณค่าของภาษาอังกฤษเป็นสำคัญ ผ่านการรณรงค์ให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 สูการปรับตัวตามกลุ่ม “เกลียดปลาไหลแต่อยากกินน้ำแกง” คือยังยอมรับถึงความสำคัญของภาษาอังกฤษ แต่ตระหนักถึงอันตรายที่จะถูก “กลืนชาติกลืนภาษา” หรือถูกเข้าใจว่าเป็นเมืองขึ้นหรืออาณานิคม การขวนขวายใส่ใจให้เรียนภาษาอังกฤษจึงทำกันต่อไปได้ แต่ต้องในฐานะที่เป็น “ภาษาต่างประเทศหลักที่รัฐบาลจะเอาจริงเอาจังในการพัฒนาเป็นอันดับต้น ๆ” ไม่ใช่ภาษาที่ 2 ซึ่งจะนำไปสู่ความเข้าใจผิดในเรื่องเอกราชของชาติได้

¹ “ศธ.เตรียมประกาศให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2,” *คม ชัด ลึก*, 7 ตุลาคม 2553, <https://www.komchadluek.net/news/edu-health/75672>.

² “ศธ.ยกเลิกประกาศ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 หวั่นถูกมองเป็นเมืองขึ้น,” *ประชาไท*, 21 ตุลาคม 2553, <https://prachatai.com/journal/2010/10/31584>.

โลกาภิวัตน์และความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี น่าจะทำให้เรื่องราวข้างต้น “ตกยุค” และไม่น่ามีโอกาสเกิดซ้ำอีก เพราะสถานะของภาษาอังกฤษในฐานะเครื่องมือสื่อสารในสังคมโลกประจักษ์ชัดจนไม่อาจปฏิเสธได้ อย่างไรก็ตามก็มีความคิดชาตินิยม ปมภาษากับอัตลักษณ์ รวมถึงคตินิยมแบบชนชั้นนำนิยมที่พ่วงกับหลักการรณรงค์นโยบายดังจะกล่าวต่อไป จะเป็นสิ่งที่เกิดซ้ำวน ๆ และทำให้เรื่องราวเช่นนี้ไม่พ้นสมัยไปเสียที ปัญหาการวิจัยก็คือมีฐานคิดใดบ้างที่เป็นแรง “ดึง” จุดรั้งการศึกษาภาษาอังกฤษ รวมถึงมีฐานคิดใดบ้างที่เป็นแรง “ผลัก” ตอบโต้เมื่อการ “แตะเบรก” เกิดขึ้นในแต่ละครั้ง

บทความชิ้นนี้ศึกษาเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับประเด็นดังกล่าวข้างต้นที่เกิดขึ้นในสังคมไทยช่วงทศวรรษ 2510³ หลังการเริ่มสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาตอนปลายได้ราว 10 ปี จากที่เคยเป็นวิชาชั้นสูงตั้งแต่มัธยมศึกษาเป็นต้นไป ในช่วงเวลาดังกล่าว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการใน 2 รัฐบาล คือนายสุกิจ นิมมานเหมินท์ (พ.ศ. 2512-2514) ในรัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร และนายภิญญู สาร (พ.ศ. 2519-2520) ในรัฐบาลนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ต่างก็มีความคิดที่จะออกนโยบายห้ามสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา ซึ่งสร้างกระแสให้เกิดการถกเถียงในวงกว้างทั้งผู้ที่คัดค้านและผู้เห็นด้วย โดยเฉพาะในหน้าหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะที่สำคัญในสมัยนั้น แม้ว่าความคิดดังกล่าวของรัฐมนตรีทั้ง 2 คน จะ “แท้ง” หรือล้มเลิกไปทั้ง 2 ครั้ง แต่การศึกษาทัศนะของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะฐานคิด ก็เป็นประวัติศาสตร์ภูมิปัญญาที่น่าสนใจ ซึ่งน่าจะช่วยให้เข้าใจกระแสความคิดที่มีต่อการศึกษาภาษาอังกฤษในขณะนั้นได้ อย่างไรก็ตามงานของอารีรัตน์ น้ำเพชร⁴ ที่เคยศึกษาเหตุการณ์คิดห้ามสอนภาษาอังกฤษและทัศนะต่อเรื่องดังกล่าวเช่นกัน กระนั้นอารีรัตน์ไม่ได้มุ่งสำรวจทัศนะในหน้าหนังสือพิมพ์และวิเคราะห์ฐานคิดเพียงแต่จัดกลุ่มความเห็นต่าง ๆ ที่พบในภาพรวมเท่านั้น

บทความชิ้นนี้ใช้เอกสารหนังสือพิมพ์ รวมถึงข่าวตัดจากหนังสือพิมพ์ที่กองจดหมายเหตุแห่งชาติรวบรวมไว้ในหัวข้อที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ในส่วนเนื้อหา มี 3 ส่วน คือ 1) จากวิชาชั้นสูงสู่ (การทดลอง) การศึกษาภาคบังคับ ที่กล่าวถึงประวัติการจัดการศึกษา 2 ระดับในไทยที่แยกภาษาอังกฤษเป็นอีกระดับชั้นหนึ่ง แต่เกิดผสมปนเปเมื่อรัฐทดลองขยายการศึกษาภาคบังคับโดยเปิดชั้นประถมศึกษาตอนปลายที่จัดสอนภาษาอังกฤษ ต่อด้วยความเห็นของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการใน 2 รัฐบาลที่ต้องการให้ยกเลิกการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา และทัศนะในหน้าหนังสือพิมพ์ต่อเรื่องดังกล่าว คือ 2) การ (คิด) ห้ามสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาและทัศนะในหน้าหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2512-2513 และ 3) การ (คิด) ห้ามสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาและทัศนะในหน้าหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2520

³ การศึกษครั้งนี้รวมเอาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นใน พ.ศ. 2520 เข้าไปด้วย เนื่องจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการในขณะนั้น คือนายภิญญู สาร ดำรงตำแหน่งคาบเกี่ยวช่วง พ.ศ. 2519-2520 และความเห็นของกระทรวงศึกษาธิการที่ต้องการห้ามสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษาในครั้งนี้มีมาก่อนหน้าหลายปีดังจะกล่าวถึงต่อไป

⁴ อารีรัตน์ น้ำเพชร, “การศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ตั้งแต่พุทธศักราช 2435-2528” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษา, สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2530).

2. จากวิชาชนชั้นสูงสู่ (การทดลอง) การศึกษาภาคบังคับ

ชาวสยามเริ่มศึกษาภาษาอังกฤษตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 3 เพราะความรู้ภาษาอังกฤษมีความสำคัญทั้งในด้านการค้า การต่างประเทศ และการถ่ายรับภูมิปัญญา กลุ่มที่ริเริ่มศึกษาภาษาและความรู้ตะวันตกถูกเรียกขานต่อมาว่าเป็น “ชนชั้นนำหัวก้าวหน้า”⁵ เพราะภษัตริย์และขุนนางที่ปกครองบ้านเมืองในขณะนั้นยังมีความคลางแคลงใจต่อสถานะของชาติตะวันตกในเศรษฐกิจการเมืองโลกและยังเชื่อมั่นต่อมหาอำนาจเดิมคือจีนอยู่มาก⁶ ในรัชกาลต่อมากลุ่มชนชั้นนำหัวก้าวหน้าได้ขึ้นเป็นภษัตริย์ และภษัตริย์พระองค์ที่ 2 เป็นเจ้านายสำคัญ และเป็นขุนนางที่มีอำนาจสูงสุด พวกเขาเหล่านี้ต่างก็อุดหนุนการศึกษาตะวันตกและภาษาอังกฤษให้บุตรหลานและบริวารของตนกระจายกันตามอำนาจหน้าที่และทรัพยากรที่ถือครองตามแบบรัฐศักดินา⁷

อย่างไรก็ดีการจัดการศึกษาสมัยใหม่โดยรัฐบาลเริ่มขึ้นในสมัยรัชกาลที่ 5 เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวมีพระประสงค์รวมศูนย์อำนาจทางการเมืองและการจัดเก็บรวบรวมรายได้ ทั้งในส่วนเมืองหลวงและปริมณฑลและในส่วนอาณาบริเวณที่เป็นราชอาณาจักรรวมถึงหัวเมืองประเทศราช การปฏิรูปดังกล่าวต้องอาศัยระบบราชการสมัยใหม่ตามแบบที่ตะวันตกปกครองอาณานิคม การศึกษาสมัยใหม่ที่จัดให้คนวงกว้างเพื่อเป็นข้าราชการที่มีความรู้และพร้อมทำหน้าที่ตามระบบใหม่จึงเกิดขึ้นควบคู่กันไปด้วย⁸ ภาษาอังกฤษสำคัญตั้งแต่เริ่มแรก โรงเรียนหลวงที่สร้างขึ้นเป็นลำดับต่างก็ใช้วิธีจ้างครูใหญ่ครูรองที่เป็นชาวต่างชาติมาบริหารและจัดการสอนเป็นภาษาอังกฤษ เช่น โรงเรียนภาษาอังกฤษในพระบรมมหาราชวัง (พ.ศ. 2415) โรงเรียนสวนนันทอุทยาน (พ.ศ. 2422) โรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบ (พ.ศ. 2425) โรงเรียนราชวิทยาลัย (พ.ศ. 2440) กรณีโรงเรียนพระตำหนักสวนกุหลาบซึ่งดำรงอยู่สืบเนื่องยาวนานที่สุด ใช้วิธีแยกแผนกเป็นโรงเรียนไทย โรงเรียนอังกฤษมาตั้งแต่ต้น⁹ เมื่อนักเรียนล้นเกินโรงเรียนต้องย้ายออกมาหาสถานที่ใหม่ โรงเรียนไทยและโรงเรียนอังกฤษต่างต้องระเห่ร่อนไปจัดสอนยังสถานที่ต่าง ๆ ตลอดทศวรรษ 2440 โดยแยกกันชัดเจนจน พ.ศ. 2454 จึงกลับมารวมกันยังอาคารที่สร้างขึ้นใหม่บริเวณเขตวัดราชบูรณะในชื่อสวนกุหลาบวิทยาลัย¹⁰

การสอนเป็นภาษาอังกฤษหรือโรงเรียนอังกฤษ ยุติลงใน พ.ศ. 2456 เมื่อกรมศึกษาธิการยกเลิกหลักสูตรภาษาอังกฤษ และให้มีแต่หลักสูตรภาษาไทย แต่ให้แทรกการสอนวิชาภาษาอังกฤษตั้งแต่

⁵ ดู พินาดา ยังเจริญ และ สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา, การศึกษาและผลกระทบต่อสังคมไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2394) (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529), บทที่ 3.

⁶ กุลลดา เกษบุญชู มีด, ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์: วัฒนธรรมการรัฐไทย, แปลโดย อาทิตย์ เจียมรัตติคุณ (นนทบุรี: ฟาเดียวกัณ, 2562), 50-58; อารุ ธีระเอก, ภาษาเจ้า ภาษานาย: การเมืองเบื้องหลังการศึกษาภาษาอังกฤษ สมัยรัชกาลที่ 5 (กรุงเทพฯ: มติชน, 2560), 22-24.

⁷ อารุ ธีระเอก, ภาษาเจ้า ภาษานาย: การเมืองเบื้องหลังการศึกษาภาษาอังกฤษ สมัยรัชกาลที่ 5, 29-41.

⁸ ดู กุลลดา เกษบุญชู มีด, ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์: วัฒนธรรมการรัฐไทย, บทที่ 3.

⁹ อารุ ธีระเอก, ภาษาเจ้า ภาษานาย: การเมืองเบื้องหลังการศึกษาภาษาอังกฤษ สมัยรัชกาลที่ 5, 93-101.

¹⁰ เรื่องเดียวกัน, 171-172.

ชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น¹¹ ภาษาอังกฤษจึงยังเป็นที่สนใจเฉพาะคนอีกระดับหนึ่งอยู่ต่อไป เพราะการศึกษาขั้นพื้นฐานคือประถมศึกษา ซึ่งต่อมากลายเป็นการศึกษาภาคบังคับตามพระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2464 ไม่มีการสอนภาษาอังกฤษ หลังการปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 แม้รัฐบาลคณะราษฎรมีนโยบายส่งเสริมการศึกษาของประชาชน แต่แนวทางจัดการศึกษาของรัฐที่เริ่มสอนภาษาอังกฤษในชั้นมัธยมศึกษายังคงอยู่ต่อไป¹² แม้ใน พ.ศ. 2480 มีการอนุมัติให้หลักสูตรเทียบในชั้นประถมศึกษา ซึ่งอนุญาตให้สอนภาษาต่างประเทศได้สัปดาห์ละไม่เกิน 5.30 ชั่วโมง แต่หลักสูตรดังกล่าวมีไว้เพื่อรองรับโรงเรียนราษฎรที่สามารถจัดสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นประถมศึกษา¹³

หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศไทยเข้าเป็นสมาชิกขององค์การสหประชาชาติ (United Nations) ใน พ.ศ. 2489 และองค์การการศึกษาวิทยาศาสตร์และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (UNESCO) ใน พ.ศ. 2492 ซึ่งทำให้ไทยได้รับความช่วยเหลือและความร่วมมือจากต่างประเทศในการปรับปรุงการศึกษาหลายประการ¹⁴ ที่น่าสนใจคือการประกาศใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 ที่เพิ่มชั้นประถมศึกษาจาก 4 ชั้นปี เป็น 7 ชั้นปี แบ่งเป็นประโยคประถมศึกษาตอนต้น 4 ชั้นปี (ป. 1 - ป. 4) และประโยคประถมศึกษาตอนปลาย 3 ชั้นปี (ป. 5 - ป. 7) โดยลดชั้นประโยคมัธยมศึกษาเหลือ 5 ปี (มศ. 1 - มศ. 5)¹⁵ สอดคล้องตามแผนการการากี (Karachi Plan) พ.ศ. 2503 ที่ประเทศไทยในฐานะสมาชิกของ UNESCO ได้ร่วมประชุมและบรรลุข้อตกลงว่า “ให้ประเทศต่าง ๆ ที่ร่วมในโครงการจัดการประถมศึกษาภาคบังคับ อย่างน้อยเป็นเวลา 7 ปี”¹⁶ แม้พระราชบัญญัติประถมศึกษา พ.ศ. 2505 ที่ออกตามมายังคงเกณฑ์บังคับที่ประถมศึกษาตอนต้นหรือจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เช่นเดิม¹⁷ และในเชิงโครงสร้างการศึกษาก็เหมือนยกหลักสูตรมัธยม 1-3 ถอยมาเป็นประถมปลาย 4-7 เท่านั้น แต่กระนั้นก็เป็นการแสดงถึงความมุ่งหมายของรัฐบาลที่จะเขยิบความรู้ผู้เรียน¹⁸ ใน พ.ศ. 2520 ซึ่งเป็นปีสุดท้ายที่แผนการศึกษาแห่งชาติฉบับนี้บังคับใช้

¹¹ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, *ความเป็นมาของหลักสูตรสามัญศึกษา* (ธนบุรี: โรงพิมพ์ส่งเสริมอาชีพ, 2504), 91. สำหรับรายละเอียดของหลักสูตรภาษาอังกฤษ ให้อู อารู ธีระเอก, *ภาษาเจ้า ภาษานาย: การเมืองเบื้องหลังการศึกษาภาษาอังกฤษ สมัยรัชกาลที่ 5*, 173-176.

¹² แผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2476 ในสมัยรัฐบาลคณะราษฎร มีหัวข้อระบุถึง “การศึกษาภาษาต่างประเทศ” เป็นการเฉพาะดังนี้ “14. ท่านว่าผู้สำเร็จการศึกษาชั้นอุดมต้องรู้ภาษาต่างประเทศจะเป็นภาษาปัจจุบันหรือภาษาโบราณก็ได้ อย่างน้อย 2 ภาษา ท่านให้กำหนดภาษาต่างประเทศไว้ให้เลือกรียนดังนี้ ภาษาปัจจุบัน อังกฤษ จีน ฝรั่งเศส เยอรมัน ฯลฯ ภาษาโบราณ บาลี สันสกฤต ฯลฯ 15. ท่านให้เริ่มเรียนภาษาต่างประเทศที่ 1 ตั้งแต่มัธยมต้นและให้เริ่มเรียนภาษาต่างประเทศที่ 2 ตั้งแต่มัธยมปลาย (เน้นโดยผู้เขียน) ผู้มีอัตราเพียงเรียนจบชั้นวิสามัญศึกษาแห่งมัธยมต้น ท่านว่าควรเลือกรียนภาษาจีน” การเรียนภาษาต่างประเทศ ที่สำคัญคือภาษาอังกฤษ จึงเป็นความรู้ในระดับสูงตั้งแต่มัธยมศึกษาอยู่ต่อไป ดู ประกาศแผนการศึกษาชาติ, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่มที่ 50 (9 เมษายน 2476): 44.

¹³ อารีรัตน์ น้ำเพชร, “การศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ตั้งแต่พุทธศักราช 2435-2528,” 96.

¹⁴ ระลึก ธานี, “นโยบายและการจัดการศึกษาภาคบังคับของไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475-2503)” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2522), 274.

¹⁵ ประกาศ เรื่อง แผนการศึกษาแห่งชาติ, *ราชกิจจานุเบกษา* ฉบับพิเศษ เล่มที่ 77 ตอนที่ 86 (20 ตุลาคม 2503): 4-5, 9.

¹⁶ วันทนา เลิศสินไทย, “นโยบายการจัดการศึกษาและการขยายการศึกษาภาคบังคับของประเทศไทย พ.ศ. 2503-2520” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารการศึกษาด้านประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร, 2523), 78-79.

¹⁷ พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2505, *ราชกิจจานุเบกษา* ฉบับพิเศษ เล่มที่ 79 ตอนที่ 67 (27 กรกฎาคม 2505): 26.

¹⁸ จรุง วงศ์สายันต์, *ระบบการศึกษาไทยในระบอบรัฐธรรมนูญช่วง พ.ศ. 2475-2520* (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายจรุง วงศ์สายันต์ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 8 พฤษภาคม 2532) (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2532), 50-52.

มีตำบลที่จัดชั้นเรียนประถมศึกษาตอนปลายได้ทั้งสิ้น 3,583 ตำบล จาก 5,697 ตำบลทั่วประเทศ¹⁹ ในความเห็นของจรรยา วงศ์สายัณห์ อธิบดีกรมวิชาการในขณะนั้น การจัดการศึกษาประถมศึกษาตอนปลาย ประสบความสำเร็จอย่างดี “โรงเรียนรัฐบาลทุกแห่งมีนักเรียนเต็มจนต้องล้นออกไปในโรงเรียนราษฎร์” ทั้งยังสร้างค่านิยมให้พ่อแม่ผู้ปกครองส่งบุตรหลานให้เรียนต่อในชั้นสูงขึ้นไปอีก²⁰ ที่สำคัญคือหลักสูตรประถมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2503 บังคับให้เรียนภาษาอังกฤษสัปดาห์ละ 3 หรือ 5 ชั่วโมง²¹ โดยมีหลักการและเหตุผลว่า “ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ประเทศต่าง ๆ นิยมใช้กันโดยทั่วไป และในชีวิตประจำวันของคนไทยก็เกี่ยวข้องกับภาษาอังกฤษอยู่เสมอ ดังนั้นจึงต้องมีการสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียน”²² การเปลี่ยนสถานะจากวิชาชั้นสูงเฉพาะผู้เข้าศึกษาต่อมัธยมศึกษา สู่วิชาสามัญที่จัดสอนไม่เลือกหน้า ในชั้นเรียนที่คาดว่าจะเป็นการศึกษาภาคบังคับต่อไป เป็นประเด็นที่ผู้บริหารการศึกษา นักการศึกษา ผู้ปกครอง สื่อมวลชน ตลอดจนผู้สนใจ จะร่วมอภิปรายถกเถียงอย่างเผ็ดร้อนในช่วงทศวรรษ 2510 โดยเฉพาะเมื่อผู้บริหารสูงสุดคิดยกเลิกการศึกษาภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา

3. การ (คิด) ห้ามสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาและทัศนะในหน้าหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2512-2513

วันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2512 นายสุกิจ นิมมานเหมินท์²³ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (11 มีนาคม พ.ศ. 2512 - 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514) ให้สัมภาษณ์กับผู้สื่อข่าวหนังสือพิมพ์ว่า “มีเสียงสะท้อนจากนักการศึกษาและผู้ปกครองทั้งหลายว่าโรงเรียนต่าง ๆ ในขณะนี้ ยึดยึดติดการสอนภาษาต่างประเทศให้แก่เด็กนักเรียนมากเกินไป” เป็นเหตุให้ความรู้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติอ่อนลง ซึ่งตนเองเห็นด้วยอย่างยิ่งและกำลังพิจารณาปรับปรุงแก้ไข โดยจะหารือกับฝ่ายวิชาการของกระทรวงเพื่อ

¹⁹ วันทนา เลิศสินไทย, “นโยบายการจัดการศึกษาและการขยายการศึกษาภาคบังคับของประเทศไทย พ.ศ. 2503-2520,” 223.

²⁰ ผลสืบเนื่องคือยิ่งรัฐมุ่งหมายขยายเขตการศึกษาภาคบังคับถึงประถมศึกษาตอนปลาย พ่อแม่ผู้ปกครองจำนวนมากกลับยิ่งมุ่งหวังให้บุตรหลานได้รับการศึกษาในระดับที่สูงขึ้นไปอีกขั้นหนึ่งเป็นอย่างน้อย คือให้จบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.ศ. 3) ดังที่จรรยาเรียกค่านิยมนี้ว่า “การศึกษาสังคมบังคับ” ทั้งที่รัฐตั้งใจให้ประถมศึกษาเป็นหลักสูตรที่จบในตนเอง คือ ให้นักเรียนส่วนใหญ่ที่สำเร็จชั้นประถมศึกษาปีที่ 7 สามารถประกอบอาชีพตามฐานานุรูปหรือพื้นเพเดิมของตน โดยอาจใช้ความรู้วิชาชีพที่ได้เล่าเรียนในชั้นเรียนเป็นส่วนเสริม ดู จรรยา วงศ์สายัณห์, *ระบบการศึกษาไทยในระบอบรัฐธรรมนูญช่วง พ.ศ. 2475-2520*, 62-63.

²¹ กรณีเรียนภาษาอังกฤษ 3 ชั่วโมง ให้เรียนหัดดึกศึกษา 8 ชั่วโมง ถ้าเรียนภาษาอังกฤษ 5 ชั่วโมง ให้เรียนหัดดึกศึกษา 6 ชั่วโมง ดู กระทรวงศึกษาธิการ, *หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503* (พระนคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์, ม.ป.ป.), 4.

²² เรื่องเดียวกัน, 10. น่าสนใจว่าหลักสูตรที่กำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษฉบับนี้ประกาศใช้ในรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสหรัฐอเมริกาเป็นไปอย่างแน่นแฟ้น และเป็น “มหามิตร” ที่แนบแน่นยาวนานต่อมา โดยเฉพาะเมื่อสถานการณ์สงครามเย็นในเอเชียกลางสภาพเป็น “สงครามเวียดนาม” และไทยเลือกให้การสนับสนุนสหรัฐอเมริกาอย่างเต็มที่ ความช่วยเหลือที่ไทยได้รับตอบแทนกลับมารวมด้านการศึกษาด้วย แม้ปรากฏตั้งแต่ไทยเป็นสมาชิก U.N. และโดยเฉพาะ UNESCO ดังกล่าวแล้วก็ตาม การศึกษาประวัติศาสตร์การศึกษาภาษาอังกฤษของไทยในบริบทยุคสงครามเย็นจึงเป็นประเด็นที่ควรค้นคว้าวิจัยต่อไป

²³ นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ (พ.ศ. 2449-2519) เกิดในครอบครัวคหบดีที่จังหวัดเชียงใหม่ เรียนมัธยมศึกษาที่โรงเรียนยุพราชวิทยาลัย และโรงเรียนอัสสัมชัญ กรุงเทพฯ จบปริญญาตรีและปริญญาโทสาขาวิศวกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยลอนดอนด้วยทุนส่วนตัว กลับมารับราชการเป็นอาจารย์ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาเป็นอธิบดีกรมอาชีวศึกษา หลังจากนั้นเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร รัฐมนตรีหลายกระทรวง และเป็นเอกอัครราชทูตประจำประเทศต่าง ๆ ก่อนมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการใน พ.ศ. 2512

วางโครงการเรื่องนี้โดยเฉพาะ นายสุกิจกล่าวต่อไปอีกว่า ปัจจุบันนี้เด็กนักเรียนชั้นอนุบาลโดยเฉพาะตามโรงเรียนราษฎร์เรียนภาษาต่างประเทศมากกว่าภาษาไทย “ทำให้เด็กอ่อนภาษาไทย” ซึ่งตนเองเห็นว่า “เด็กเล็ก ๆ นั้นเป็นวัยที่จำง่ายลืมง่าย จึงควรที่จะเร่งสอนภาษาประจำชาติของเรามากกว่าภาษาอื่น เมื่อเติบโตขึ้นแล้วจึงค่อยเรียนภาษาต่างประเทศ” เช่นเดียวกับหลายประเทศที่ไม่ยอมสอนภาษาต่างประเทศจนกว่าจะขึ้นชั้นมัธยมศึกษา²⁴

วันที่ 18 มีนาคม พ.ศ. 2513 หนังสือพิมพ์รายงานข่าวว่านายสุกิจ นิมมานเหมินท์ เสนอให้ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีพิจารณาการยกเลิกการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา โดยแนบผลการสำรวจและวิจัยที่มีข้อสรุปว่าการจัดการศึกษาในระดับชั้นดังกล่าวมีผลหลักวิชาที่เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก ทั้งไม่ได้ผลดีเท่าที่ควร อีกทั้งกระทบต่อการเรียนภาษาไทย “ก่อผลไม่ดีเกี่ยวกับความนิยมในชาติของตน” อย่างไรก็ตามที่ประชุมคณะรัฐมนตรีพิจารณาเรื่องนี้แล้วมีมติให้กระทรวงศึกษาธิการกลับไปศึกษารายละเอียดให้รอบคอบอีกครั้งเนื่องจากเป็นเรื่องที่ “กระทบกระเทือนจิตใจผู้ปกครองและนักเรียนหลายด้าน”²⁵ ต่อมากระทรวงศึกษาธิการมอบหมายให้กองวางแผนการศึกษาจัดประชุมวิชาการเรื่อง “ปัญหาการสอนภาษาต่างประเทศแก่เด็กไทย” ในวันที่ 11-12 มิถุนายน พ.ศ. 2513 โดยเชิญศึกษานิเทศก์ นักภาษาศาสตร์ ครูภาษาอังกฤษ และผู้สนใจในเรื่องการสอนภาษาอังกฤษเข้าร่วมประชุม ก่อนเริ่มประชุมมีการสำรวจความเห็นล่วงหน้า พบว่าร้อยละ 55 เห็นควรให้จัดการสอนเช่นเดิม ที่เหลือร้อยละ 45 มีความเห็นหลากหลายแตกต่างกันออกไป²⁶ แต่สุดท้ายการประชุมครั้งนี้ก็ไม่ปรากฏเป็นข้อต่อ และกระทรวงศึกษาธิการเองก็ไม่ได้เสนอเรื่องมาให้ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีพิจารณาอีกแต่อย่างใด กระนั้นตั้งแต่รัฐมนตรีสุกิจ นิมมานเหมินท์ แสดงทัศนคติออกไปเมื่อวันที่ 25 ธันวาคม พ.ศ. 2512 ได้ก่อให้เกิดแรงกระเพื่อมทางความคิดครั้งใหญ่ ทั้งฝ่ายที่สนับสนุน และคัดค้าน โดยเฉพาะในหน้าหนังสือพิมพ์ซึ่งเป็นพื้นที่สาธารณะ มีการให้สัมภาษณ์เพิ่มเติมของผู้บริหารในกระทรวงศึกษาธิการ และการแสดงความคิดเห็นของนักหนังสือพิมพ์ในคอลัมน์ต่าง ๆ ซึ่งฝ่ายที่คัดค้านมีความเห็นตามลำดับดังนี้

3.1 “ขอขัดคอหน่อย” โดย จำนง ดันดีเสวี²⁷

ผู้เขียนเห็นว่ากรณีที่ผู้ให้ข่าวคือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ แม้จะบอกว่าเป็นความเห็นส่วนตัว รวมถึงกล่าวว่าจะมอบหมายให้ฝ่ายวิชาการพิจารณาต่อไปนั้น สุดท้ายแล้วนโยบายที่ออกมาจากปากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการต้องนำไปสู่การปฏิบัติอย่างแน่นอน เพราะเหมือนเป็นการ “ไปห่วยบอกมาให้รู้ถึงเป้าหมายของเจ้ากระทรวง” ผู้เขียนกล่าวต่อว่าถ้ากระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้เรียน

²⁴ “ร.ม.ต. ศึกษาคิดจะให้เลิกสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษา,” *สยามรัฐ*, 25 ธันวาคม 2512; “จะให้เลิกสอนภาษาอังกฤษในชั้นประถมและอนุบาล,” *ชาวไทย*, 26 ธันวาคม 2512.

²⁵ “ค.ร.ม. ไม่รับข้อเสนอให้เลิกสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมให้ศึกษาผลดีผลเสียก่อน,” *สยามรัฐ*, 18 มีนาคม 2513.

²⁶ “ผู้เชี่ยวชาญจะถกกัน 2 วันเต็มเรื่องภาษาอังกฤษชั้นประถม,” *สยามรัฐ*, 10 เมษายน 2513; “กรณีสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมความเห็นผู้เชี่ยวชาญกำลังกัน,” *สยามรัฐ*, 12 มิถุนายน 2513; เสถียร จันทิมาธร, “แฉคิดจากข่าว,” *สยามรัฐ*, 13 มิถุนายน 2513.

²⁷ จำนง ดันดีเสวี, “ขอขัดคอหน่อย,” *สยามรัฐ*, 5 มกราคม 2513.

ภาษาอังกฤษได้ตั้งแต่ชั้น ม.ศ. 1 หรือ ม. 4 เดิม²⁸ ผู้เรียนก็ต้องอยู่ในวัย 14-15 ปี เริ่มหัดอ่าน เอ.บี.ซี. “ก็เป็นเรื่องที่น่าจะสนุกกันใหญ่” เพราะปัจจุบันนี้แม่ให้เริ่มเรียนตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 5 ก็ปรากฏว่านักเรียนไทยยังเอาดีทางภาษาอังกฤษไม่ได้เท่าที่ควร แม่ผู้จบหลักสูตร ม.ศ. 5 หรือ ม. 8 เดิม ก็ยังมีความลำบากในการศึกษาต่ออุดมศึกษา ไม่พูดถึงกรณีต้องไปศึกษาต่อต่างประเทศ ที่ต้องไปเรียนภาษาอังกฤษที่นั่น 1-2 ปีก่อน ถึงจะเข้าศึกษาต่อได้

ผู้เขียนกล่าวต่อไปว่าถ้าจำกัดให้เรียนในระดับมัธยมศึกษาเพียง 5 ปี คงไม่ช่วยอะไรได้ เพราะถ้าจะให้จริงจังควรต้องได้เรียน 8-10 ปี สำหรับเป็นทุนในการศึกษาชั้นสูงต่อไป มิเช่นนั้นคงมีประโยชน์ได้แต่ใช้ทองเที่ยวทัศนจร เพราะจะใช้ภาษาสแลง หรือใช้ภาษาไม่ถูกต้องตามหลักไวยากรณ์ก็ไม่มีใครถือสา ผู้เขียนกล่าวอีกว่าการเรียนภาษาอังกฤษในไทยนั้นข้อยกเว้นมีประการเดียว คือ ต้องเข้า “โรงเรียนราษฎรของชาวต่างประเทศ” เช่น โรงเรียนอัสสัมชัญ หรือโรงเรียนกรุงเทพคริสเตียน ที่สอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1 ซึ่งทำให้เด็กเหล่านี้เก่งภาษาอังกฤษกว่าเด็กโรงเรียนรัฐบาล หรือโรงเรียนมัธยมไหน ๆ ในประเทศ ผู้เขียนจึงเห็นว่ารัฐมนตรีสุกิจมีความคิดคับแคบ ขาดวิสัยทัศน์ “ขอเพียงว่าให้อาจารย์สุกิจ นิมมานเหมินท์ จมมายุ่ต่อไปจนถึง 100 ปี ก็แล้วกัน เพื่อท่านจะได้ชมผลงานของท่าน ให้เป็นที่สนใจเสียก่อน” สำหรับเหตุผลที่ทำให้รัฐมนตรีสุกิจมีทัศนะเช่นนี้ผู้เขียนคาดคะเนที่เล่นที่จริงว่าอาจเกิดจาก “โรคชาตินิยมเกาะกินใจอย่างแรงกล้า” เหมือนในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม หรือไม่ก็เพราะมีผู้บริหารในกระทรวงไปทัศนศึกษายังดินแดนรัสเซีย แล้วเกิดเห็นดีเห็นงามในเรื่องการใช้ภาษาประจำชาติโดยไม่ต้องไปพึ่งพาภาษาคนอื่นก็เป็นได้

3.2 “แฉ่คิดจากข่าว” โดย ตาหมอลอ²⁹

ผู้เขียนย้อนถึงต้นข่าวว่า นายสุกิจ นิมมานเหมินท์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ เกิดมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อการสอนภาษาอังกฤษในชั้นประถมศึกษา มองว่าเป็นเรื่องเหลวไหลใช้ไม่ได้ ข้ายังส่งผลเสียต่อการเรียนวิชาอื่น ๆ ไปด้วย โดยเฉพาะภาษาไทย เพราะเด็กไม่มีเวลาได้เรียนอะไรเป็นขึ้นเป็นอัน รัฐมนตรีสุกิจจึงมีความเห็นว่าควรให้เลิกสอนภาษาอังกฤษในชั้นประถม จะได้มุ่งสอนวิชาอื่น ๆ และภาษาไทย ส่วนภาษาอังกฤษให้ไปเริ่มสอนในชั้น ม.ศ. 1 (ม. 4 เดิม) อย่างไรก็ตามเรื่องนี้คงเป็นเรื่องใหญ่ กระทรวงศึกษาธิการตัดสินใจเองไม่ได้ จึงได้ขอความเห็นจากคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีก็คงจะเห็นว่าเป็นเรื่องใหญ่เช่นกันเกรงว่าจะกระทบกระเทือนจิตใจผู้ปกครองและนักเรียน จึงได้ส่งเรื่องกลับคืนให้กระทรวงศึกษาธิการพิจารณาผลได้ผลเสียให้รอบคอบอีกครั้งหนึ่ง

²⁸ ก่อนแผนการศึกษาชาติ พ.ศ. 2503 ประถมศึกษามี 4 ระดับชั้น คือ ป. 1 - ป. 4 มัธยมศึกษา 8 ระดับชั้น คือ ม. 1 - ม. 8 แต่ต่อมา มีการปรับประถมศึกษาเป็น 7 ระดับชั้น คือ ป. 1 - ป. 7 และมัธยมศึกษา (มศ.) เป็น 5 ระดับชั้น คือ มศ. 1 - มศ. 5

²⁹ ตาหมอลอ [นามแฝง], “แฉ่คิดจากข่าว,” *สยามรัฐ*, 21 มีนาคม 2513. “ตาหมอลอ” เป็นนามปากกาของสำเนียง ชันธวณะ นักหนังสือพิมพ์ที่มีทัศนะอนุรักษนิยม อย่างไรก็ตามในการสอนภาษาอังกฤษแม้สำเนียงจะเห็นปัญหาของการจัดการศึกษาที่มีอยู่ไม่น้อย แต่ท้ายที่สุดแล้วเขาสันนิษฐานให้การสอนภาษาอังกฤษแก่นักเรียนชั้นประถมศึกษาต่อไป ทัศนะของเขาในประเด็นนี้เป็นไปอย่างคงเส้นคงวา ดูเพิ่มเติมในหัวข้อ 4.2

ผู้เขียนเห็นว่าคณะรัฐมนตรีหรือกระทั่งนายกรัฐมนตรีเอง ซึ่งในทางส่วนตัวก็คงเหมือนพ่อแม่ผู้ปกครองส่วนใหญ่ คงอยากให้เด็กเรียนภาษาอังกฤษเก่ง ๆ และคิดว่าการให้เด็กได้เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่เล็ก ๆ คือตั้งแต่ชั้นอนุบาล ชั้นประถม ก็น่าจะช่วยให้เด็กเก่งภาษาอังกฤษ คณะรัฐมนตรีจึงไม่อยากให้เลิก แต่ก็เกรงใจไม่อยากคัดค้านไปตรง ๆ ว่าไม่เห็นด้วย จึงเลือกวิธีบัวไม่ให้ช้ำ น้ำไม่ให้ขุ่น ด้วยการเสนอให้กระทรวงศึกษาธิการกลับไปพิจารณาใหม่

ในทัศนะของผู้เขียน การสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนอนุบาล และประถมศึกษา ถูกนักวิชาการติติงมานานแล้วว่าได้ประโยชน์น้อย ช้ำทำให้เสียเวลาในการสอนรายวิชาอื่น ๆ รวมถึงภาษาไทย นักเรียนไม่ได้เรียนอะไรเป็นน้ำเป็นเนื้อจริงจัง แต่ที่โรงเรียนราษฎร์จัดสอนภาษาอังกฤษก็หวังผล การประชาสัมพันธ์ “เบ่งตัวเองหลอกพ่อแม่ผู้ปกครอง” มากกว่าหวังผลจริงจัง ที่เป็นประโยชน์จริง ๆ ก็มีแต่โรงเรียนฝรั่ง ซึ่งกำหนดเป้าหมายตนเองให้เป็นโรงเรียนภาษาอังกฤษ อีกทั้งมีครูอาจารย์ครบถ้วนสมบูรณ์ โรงเรียนเหล่านี้จึงสามารถให้ความรู้ภาษาอังกฤษแก่เด็กได้เป็นอย่างดีตั้งแต่ชั้นต้นจนถึงชั้นสุดท้าย เป็นผลทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองโดยมากเข้าใจไปว่าการได้เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นประถมจะทำให้เด็กเก่ง ซึ่งไม่เป็นความจริง ความจริงอยู่ที่ “เข้ม” หรือความมุ่งมั่นหมายของโรงเรียนและความสมบูรณ์พร้อมของครูอาจารย์มากกว่า ดังนั้นเด็กที่เริ่มเรียนภาษาอังกฤษในชั้นมัธยมก็สามารถเก่งเท่ากับเด็กที่เรียนตั้งแต่ชั้นประถมได้เช่นกัน ช้ำมีเวลาเหลือไปศึกษาวิชาการพื้นฐานต่าง ๆ โดยเฉพาะภาษาไทยได้อีกด้วย

อย่างไรก็ดีผู้เขียนไม่เห็นด้วยกับความคิดของรัฐมนตรีสุกิจ ที่จะให้เลิกการสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมไปเลย เพราะที่ผ่านมานักเรียนไทยทั่วไปจะได้เริ่มเรียนภาษาอังกฤษเมื่อจบชั้นประถมปีที่ 4 ไปแล้ว คือ เมื่อขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เดิม หรือชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ในขณะนี้ การให้เลื่อนมาเริ่มต้นเรียนในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 หรือมัธยมศึกษาปีที่ 4 เดิม จึงเข้าเกิการสำหรับเมืองไทยปัจจุบัน ซึ่งภาษาอังกฤษมีความสำคัญพอสมควรในชีวิตประจำวัน เช่น ประชาชนพลเมืองควรอ่านป้ายภาษาอังกฤษต่าง ๆ พอเข้าใจ เพราะทั้งป้ายตามสถานีรถไฟไทย หรือท่าอากาศยานไทยต่างก็ใช้ภาษาอังกฤษ รวมถึงควรอ่านสลากสินค้า และสลากยาออก เมื่อรัฐขยายการศึกษาภาคบังคับจาก 4 ปี ขึ้นเป็น 7 ปี (ถึง ป. 7) ก็จะทำให้คนทั่วไปมีความรู้ภาษาอังกฤษเล็ก ๆ น้อย ๆ ติดตัวไว้บ้าง ซึ่งการจัดการศึกษาอย่างที่เป็นอย่างนี้ถือว่าพอเหมาะพอควรแก่สถานการณ์ปัจจุบันแล้ว

3.3 “การเปลี่ยนแปลงการสอนภาษาอังกฤษ” โดย ประสิทธิ์ สุวานิช³⁰

ผู้เขียนกล่าวว่ารู้สึกเห็นด้วยเป็นอย่างยิ่ง เมื่อทราบข่าวคณะรัฐมนตรีส่งเรื่องคืนให้กระทรวงศึกษาธิการกลับไปพิจารณาผลดีผลเสียของการยกเลิกการสอนภาษาอังกฤษให้รอบคอบเสียก่อน เพราะเห็นว่า ที่รัฐมนตรีสุกิจอ้างผลการสำรวจและวิจัยของนักวิชาการที่ว่าการศึกษาภาษาอังกฤษในระดับประถมมีผลร้ายมากกว่าผลดี ผิดหลักวิชาเกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก และไม่ได้ผลเท่าที่ควร

³⁰ ประสิทธิ์ สุวานิช, “การเปลี่ยนแปลงการสอนภาษาอังกฤษ,” *สยามรัฐ*, 17 เมษายน 2513.

ซ้ำทำให้วิชาภาษาไทยหายไปด้วย เพราะเขาชวนเสื่อมความนิยมในภาษาของชาติตน ผู้เขียนเห็นว่าเหตุผลทั้งหลายที่กล่าวมาเป็นเพียงข้ออ้าง “เมื่อจะไม่เอาอะไรก็กล่าวอ้างข้อเสียไปให้หมด ความดีไม่มีก็สิ้นเรื่องไป”

ปัจจุบันโรงเรียนราษฎร์สอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นประถมต้น คือ ประถมปีที่ 1 ถึงประถมปีที่ 4 ตามระเบียบของกระทรวงศึกษาธิการที่อนุญาตให้ใช้การเทียบรายวิชาทดแทนได้ อาจเป็นเพราะสมัยนั้นเห็นความสำคัญของภาษาอังกฤษ และเห็นควรให้เรียนตั้งแต่เยาว์วัย “สำเนียงเอ็กแซ่งจะล้ำจะได้เคยเข้าทำนองไม่อ่อนดัดง่าย” พ่อแม่ผู้ปกครองก็เห็นด้วย ใครอยากให้ลูกได้เรียนภาษาอังกฤษแต่ยังเล็กก็ส่งเรียนโรงเรียนราษฎร์ ใครไม่อยากให้เรียนหรือไม่อยากเสียเงินก็ส่งเข้าโรงเรียนประจำบาลไป ซึ่งก็เหมาะสมดีแล้ว

แต่การให้ยกเลิกการสอนไปเริ่มเมื่อเข้าชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (ม.ศ. 1) ก็เน้นเข้าไป เพราะขนาดให้เรียนตั้งแต่ชั้นประถมศึกษาถึงชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เช่นทุกวันนี้ ก็ยังมีผู้ฟังภาษาอังกฤษไม่เข้าใจ สนทนาเป็นภาษาอังกฤษไม่ได้ ส่วนข้ออ้างที่ว่าเมื่อเรียนภาษาอังกฤษจะสูญเสียความนิยมในภาษาของชาติตนนั้น ผู้เขียนเห็นว่าไม่น่าวิตก “เด็กไทยมีชาตินิยมในภาษาของตนอยู่แล้วเกิน 100 เปอร์เซนต์” และที่ว่าเด็กไทยอ่อนภาษาไทย ก็เป็นเพราะกระทรวงศึกษาธิการขยันพิมพ์ตำราหารายได้ บังคับให้เด็กซื้อ ทำให้เด็กไทยไม่ได้ฝึกฝนการจดการเขียน วางสระวรรณยุกต์ไม่ถูก สำหรับการกล่าวอ้างว่าการเรียนภาษาอังกฤษเบียดเบียนเวลาเรียนวิชาภาษาไทยและความรู้อื่น ผู้เขียนเห็นว่ามิใช่อีกมากมาย ที่ควรยกเลิกยิ่งกว่า เช่น กลุ่มวิชาศิลปศึกษา หัตถศึกษา ศิลปะปฏิบัติ เพราะนอกจากขาดครูที่สอนวิชาเหล่านี้โดยตรงแล้ว ยังขาดอุปกรณ์เครื่องมือเครื่องมือที่จำเป็นต้องใช้ในการสอนด้วย

โดยสรุป ผู้คัดค้านมีความเห็นร่วมกันว่าการห้ามสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา จะทำให้เกิดผลเสียแก่ผู้เรียน เพราะถ้าให้เริ่มเรียนเมื่อขึ้นชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 เด็กจะเหลือเวลาเรียนภาษาอังกฤษเพียง 5 ปี ก่อนเข้ามหาวิทยาลัย ซึ่งจะทำให้ความรู้อ่อนด้อยลงไปอีก เพราะปัจจุบันที่ให้เรียนเมื่อขึ้นชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวนมากก็ยังไม่รู้ภาษาอังกฤษไม่ดีพออยู่แล้ว ส่วนที่ว่าถ้าให้เรียนภาษาอังกฤษแล้วการเรียนภาษาไทยจะเสื่อมลงนั้น ไม่มีหลักการรองรับ เป็นแต่เพียงข้ออ้างหรือความคิดชาตินิยมไร้เหตุผลของผู้บริหารมากกว่า ที่สำคัญการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาตอนปลายที่รัฐคาดหวังให้เป็นการศึกษาภาคบังคับ จะช่วยให้ประชาชนทั่วไปที่ไม่มีโอกาสศึกษาต่อได้มีความรู้ภาษาอังกฤษเล็ก ๆ น้อย ๆ ติดตัวพอทันแก่กาลสมัย ส่วนครอบครัวใดที่มีกำลังส่งเสียให้บุตรหลานเรียนโรงเรียนราษฎร์ที่สอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นประถม 1 หรือชั้นอนุบาลก็จะได้ไม่เสียสิทธิ์ไปด้วย

ผู้คัดค้านมีทัศนะที่ให้ความสำคัญกับระยะเวลาที่เล่าเรียน โดยเห็นว่าย่อมมีจำนวนปีที่เรียนภาษาอังกฤษน้อยลง ความสามารถทางภาษาอังกฤษก็จะต่ำลงตามไปด้วย นอกจากนี้ยังมีความเห็นแนวเสรีนิยม (liberalism) ที่เห็นว่าการเรียนภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาต่างชาติไม่ได้กระทบกับการเรียนภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติแต่อย่างใด รวมถึงเป็นเสรีภาพทางเศรษฐกิจของผู้ปกครองว่าถ้าต้องการ

ให้บุตรหลานเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่อนุบาลหรือประถมต้น ก็ส่งเข้าเรียนโรงเรียนราษฎร์ ใครไม่ต้องการหรือไม่อยากเสียเงินก็ส่งเข้าโรงเรียนประชาบาล ทั้งยังมีทัศนะตามหลักความเสมอภาค (egalitarianism) ที่เห็นว่าเด็กไทยควรได้เรียนภาษาอังกฤษทั่วหน้ากันอย่างน้อยในระดับประถมศึกษาตอนปลาย

ส่วนผู้ที่เห็นด้วยกับรัฐมนตรีสุกิจที่คัดค้านสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา มีความเห็นดังนี้

3.4 ข่าว “อธิบดีวิสามัญศึกษาเห็นด้วยเลิกสอนภาษาฝรั่งเศสชั้นประถม”³¹

ดร. ก่อ สวัสดิ์พาณิชย์ อธิบดีกรมวิสามัญศึกษา แถลงข่าวว่ากรมวิสามัญศึกษาเห็นด้วยกับการเริ่มสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 (มศ. 1) เพราะจะช่วยประหยัดแรงงานครู อีกทั้งมีการพิสูจน์แล้วว่าจัดการการสอนในระดับดังกล่าวได้ผลจริง ดร. ก่อ กล่าวว่านักวิชาการเคยศึกษามาแล้วว่าเด็กในวัย มศ. 1 มีอายุสมองและพัฒนาการทางร่างกายและจิตใจพร้อมต่อการเรียนภาษาอังกฤษมากที่สุด ซึ่งถ้าหากได้เรียนอย่างเป็นระบบและเข้มข้นจริงจึงสามารถใช้เวลาเพียง 5 ปี ก็ได้ผล ดร. ก่อ กล่าวด้วยว่าการสอนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้นประถมในปัจจุบัน เป็นการกระจายการศึกษา [ในวงกว้าง] มากเกินไป ถือว่าสิ้นเปลืองทรัพยากรครู อย่างไรก็ตามก็จำเป็นต้องชี้แจงให้ผู้ปกครองของเด็กเข้าใจด้วยว่าการเรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่เล็กนั้นเสียเวลาโดยเปล่าประโยชน์มากเกินไป

3.5 “หลักสูตรภาษาอังกฤษ” โดย วิศณุรักษ์³²

ผู้เขียนเห็นด้วยกับความคิดเห็นที่ว่าหลักสูตรการศึกษาของไทยมีปัญหา สืบเนื่องจากนักเรียนที่จบชั้นประถมหรือมัธยมออกไปแล้วยังอ่อนภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติอยู่มาก สาเหตุเกิดจากโรงเรียนเสียเวลาไปกับการสอนภาษาอังกฤษ ทำให้ชั่วโมงวิชาภาษาไทยลดลง ปัจจุบันโรงเรียนราษฎร์ส่วนใหญ่นิยมสอนภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ซึ่งสร้างความพอใจให้กับพ่อแม่ผู้ปกครองที่เห็นบุตรหลาน พูดและอ่านภาษาอังกฤษง่าย ๆ ได้ตั้งแต่เป็นเด็กเล็ก และคาดหวังว่าเด็กจะเก่งภาษาอังกฤษยิ่งขึ้นไปเมื่อถึงชั้นมัธยมหรือมหาวิทยาลัย แต่กระทรวงศึกษาธิการเพิ่งพบความจริงว่าการสอนภาษาอังกฤษให้กับเด็กเล็กไม่ได้ผลเท่าที่ควร ซ้ำยังเบียดเบียนเวลาที่จะไปสอนวิชาอื่น ๆ ที่จำเป็นกว่า เช่น ภาษาไทย จึงเห็นควรให้เลิกสอนภาษาอังกฤษในชั้นอนุบาลและชั้นประถมเสีย และให้เด็กเริ่มเรียนภาษาอังกฤษเมื่อโตแล้ว คือ ในชั้นมัธยมศึกษา ซึ่งใช้เวลา 5 ปี ก็เพียงพอที่เด็กจะมีพื้นฐานภาษาอังกฤษ “หากจะเรียนให้เก่งขึ้นไปอีกก็เรียนได้เมื่อถึงชั้นวิทยาลัยหรือมหาวิทยาลัย” และแม้ว่าภาษาอังกฤษมีความสำคัญในชีวิตประจำวันของเรามากขึ้นทุกที เห็นได้จากเมื่อคนไทยเราคุยกันเองก็มีคำศัพท์ภาษาอังกฤษปะปนมาด้วยเสมอ แต่ผู้เขียนก็ยังเห็นด้วยกับความคิดของกระทรวงศึกษาธิการว่าการสอนภาษาอังกฤษในชั้นอนุบาลและประถมศึกษาไม่เกิดประโยชน์เท่าที่ควร สู้ให้เริ่มเรียนเมื่อขึ้นชั้นมัธยมศึกษาไม่ได้ เพราะขนาดภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติ คนที่จบชั้นประถมปีที่ 4 ซึ่งเป็น

³¹ “อธิบดีวิสามัญศึกษาเห็นด้วยเลิกสอนภาษาฝรั่งเศสชั้นประถม,” *สยามรัฐ*, 20 มีนาคม 2513.

³² วิศณุรักษ์ [นามแฝง], “หลักสูตรภาษาอังกฤษ,” *เดลินิวส์*, 27 มีนาคม 2513, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2513/6](#) เรื่อง หลักสูตรและแบบเรียน (5 มกราคม - 30 ธันวาคม 2513)

การศึกษาภาคบังคับจบไปไม่นานก็ลืมหมด [ถ้าไม่ได้ใช้] กลายเป็นคนไม่รู้ภาษาไทย คือ อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ก็มีให้เห็นอยู่มากมาย นับประสาอะไรกับภาษาอังกฤษ

3.6 “ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษชั้นประถม” โดย แก้วมรกต³³

ผู้เขียนย้อนความถึงเรื่องที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ และอธิบดีกรมวิสามัญศึกษา มีความเห็นจะให้ยกเลิกการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา เพราะเห็นว่าเป็นการสิ้นเปลือง ทั้งเวลาและแรงงานโดยเปล่าประโยชน์ ให้เรียนเมื่อโตแล้วขึ้นชั้นมัธยมศึกษาจะได้ผลดีกว่า อย่างไรก็ตาม ความเห็นดังกล่าวถูกวิจารณ์อย่างมาก เพราะคนส่วนใหญ่เห็นว่าถ้าเริ่มเรียนช้าจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ ไม่แน่นพอเมื่อต้องต่ออุดมศึกษา ส่งผลให้การเรียนอุดมศึกษาอ่อนลงไปด้วย

ผู้เขียนกล่าวด้วยว่าที่คนส่วนใหญ่คัดค้านกัน เป็นเพราะเห็นแก่ประโยชน์เฉพาะหน้า เนื่องจาก สังคมไทยมีค่านิยมยกย่องผู้ที่รู้ที่เก่งภาษาอังกฤษ ใครเก่งภาษาอังกฤษก็มักได้งานดี ๆ ทำ มีความก้าวหน้า ในอาชีพการงาน ทั้งยังพลอยให้พ่อแม่มีหน้ามีตา มีความภาคภูมิใจไปด้วย ผู้เขียนจึงกล่าวว่าผู้บริหาร กระทรวงศึกษาธิการทั้ง 2 คนข้างต้นที่จริงแล้วเป็นผู้มองการณ์ไกล เพราะแม้แต่คณะรัฐมนตรีที่ปิดตก ข้อเสนอให้กลับมาพิจารณากันใหม่นั้น ก็คิดแต่เพียงว่าให้เด็กเรียนภาษาอังกฤษเก่ง ๆ จะได้ไปเรียน เมืองนอก กลับมาก็ได้งานตำแหน่งดี ๆ ทำ แต่ไม่มีใครคิดว่านักเรียนอีกมากที่พอออกจากโรงเรียนไปแล้ว ก็ไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษในการประกอบอาชีพอีกเลย แม้แต่ในแวดวงราชการก็แทบไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษ เว้นแต่หัวหน้างานระดับสูงจริง ๆ ที่อาจได้ใช้บ้างเมื่อติดต่อกับชาวต่างประเทศ

ด้วยเหตุนี้กรมวิสามัญศึกษาจึงได้ยกเลิกการสอนภาษาอังกฤษของข้าราชการครูที่สอบเลื่อนขั้น เป็นชั้นตรี โท และเอก โดยเฉพาะในกลุ่มครูที่สอนวิชาเฉพาะอื่น ๆ แต่ทั้งนี้กรมอื่น ๆ ที่เหลือในกระทรวง ก็ยังจัดสอนภาษาอังกฤษกันอยู่ต่อไป ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าเป็นการเปล่าประโยชน์สมควรให้เลิกเสีย เพราะถึงสอบไปก็ไม่ได้เอาไปใช้ กลับทำให้ผู้สอบต้องพะว้าพะวังไปเสียเปล่า ๆ ข้าราชการที่ทำงานนาน ๆ โดยไม่ได้ใช้ภาษาอังกฤษเลยก็ย่อมลืมหมดเป็นธรรมดาแล้วจะให้สอนภาษาอังกฤษกันไปทำไม

ผู้เขียนจึงเห็นว่าการยกเลิกการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาเป็นเรื่องถูกต้องแล้ว เพราะคิดถึงเด็กส่วนมากที่เรียนไปไม่ได้ใช้ ทำให้เสียเวลาเสียเศรษฐกิจของชาติมากมาย งานอาชีพไหน ไม่เกี่ยวข้องก็ไม่จำเป็นต้องเรียน เช่น นักเรียนที่จบชั้นประถมชั้นมัธยมส่วนใหญ่ไม่ได้เรียนต่อ แต่ไปประกอบอาชีพตามฐานานุกรมก็ไม่ควรต้องเรียนภาษาอังกฤษ แต่ถ้าจำเป็นต้องให้เรียนจริง ๆ ก็ให้มี ชั่วโมงสอนน้อย ๆ เรียนแต่ง่าย ๆ “พอเป็นนิสัยบ้างจ้ะ” การสอบเข้าทำงานหรือสอบเข้าเรียนก็เช่นกัน สาขาอาชีพใดที่ไม่ได้ข้องแวะกับภาษาอังกฤษมากนัก เช่น ตำรวจ นายสิบทหาร เสมียนพนักงาน หรือ การศึกษาต่อสายอาชีพ เช่น เกษตรกรรม การช่างต่าง ๆ ก็ไม่ต้องสอบภาษาอังกฤษ หรือลดคะแนนสอบ ภาษาอังกฤษให้น้อยลง “สอบแต่น้อยพอเป็นพิธี” ซึ่งเป็นเรื่องที่ทางภาครัฐเองต้องปรับทัศนคติ และแก้ไข ค่านิยมยกย่องผู้ที่เก่งภาษาอังกฤษที่ฝังรากลึกมานาน

³³ แก้วมรกต [นามแฝง], “ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษชั้นประถม,” *สยามรัฐ*, 1 เมษายน 2513.

สำหรับผู้ที่เป็นห่วงว่าการลดชั้นเรียนจะอ่อนลงคุณภาพย่อมย่นนั้น ผู้เขียนเห็นว่าสามารถส่งเสริมเมื่อถึงเวลานั้นได้ เช่น ปรับหลักสูตรเสียใหม่จากเดิม 4 ปี เพิ่มเป็น 5 ปี โดยปีแรกให้เรียนภาษาอังกฤษเป็นหลักก่อนแยกไปเรียนตามคณะ ซึ่งการสอนภาษาอังกฤษนั้นก็ให้ “สอนโดยวิธีตรง” คือสอนเป็นภาษาอังกฤษ เพราะ “การเรียนรู้ภาษาต่างประเทศต้องทำบรรยากาศให้เป็นต่างประเทศ” ถ้าทำเช่นนี้ได้ก็ไม่ต้องสิ้นเปลืองทรัพยากรทั้งด้านเวลา และเศรษฐกิจ

โดยสรุป ผู้ที่เห็นด้วยกับการห้ามสอนภาษาอังกฤษมีความเห็นร่วมกันว่าการศึกษาระดับมัธยมศึกษาเหมาะสมกับเด็กโต คือ ชั้น ม.ศ. 1 มากกว่าเด็กเล็ก ทั้งในเรื่องของสมอง ร่างกายและจิตใจ การสอนภาษาอังกฤษทุกวันนี้ถือว่าเป็นการกระจายการศึกษามากเกินไป ทำให้สิ้นเปลืองทรัพยากรครูที่ต้องจัดหาไปสอน รวมถึงเวลาของตัวเอง แทนที่จะได้ไปเรียนในวิชาที่สำคัญกว่าคือภาษาไทย เพราะขนาดภาษาไทยเองถ้าเรียนไปแล้วไม่ได้ใช้ก็ลืมหมด กลายเป็นคนอ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ ยิ่งไม่ต้องพูดถึงภาษาอังกฤษ ที่ชีวิตประจำวันแทบไม่มีโอกาสได้ใช้เลยแม้แต่ในงานราชการก็ตาม เว้นแต่ผู้บริหารระดับสูงส่วนน้อย แต่ปัญหาก็คือสังคมไทยให้ค่านิยมต่อความรู้ภาษาอังกฤษสูงมาก เช่น ใช้เป็นเกณฑ์ในการสอบบรรจุเข้าทำงาน หรือสอบเลื่อนขั้นต่าง ๆ ซึ่งที่จริงแล้วควรยกเลิกเสีย ตำแหน่งงานหรืออาชีพใดที่ไม่เกี่ยวข้องก็ไม่ควรต้องเรียนต้องสอบ หรือให้สอบแต่น้อยพอเป็นพิธี ก็จะช่วยแก้ปัญหาได้ ส่วนที่ห่วงว่าผู้ที่จะไปศึกษาต่อมหาวิทยาลัยจะมีความรู้ภาษาอังกฤษไม่แน่นพอหรือจบไปก็ไม่เชี่ยวชาญก็สามารถแก้ปัญหาได้โดยขยายหลักสูตรจาก 4 ปี เป็น 5 ปี โดยให้เรียนภาษาอังกฤษเต็มที่ในปีแรก

ทัศนะข้างต้นแฝงคติแบบชนชั้นนำนิยม (elitism) คือเห็นความรู้ภาษาอังกฤษเป็นคุณสมบัติที่จำเป็นเฉพาะชนชั้นสูงเพียงส่วนน้อย เช่น ผู้บริหารระดับสูงที่ต้องติดต่อกับชาวต่างประเทศ หรือบัณฑิตจากมหาวิทยาลัยที่สำเร็จปริญญาการชั้นสูง เสริมด้วยหลักอรรถประโยชน์นิยม (utilitarianism) ที่เห็นว่า การสอนภาษาอังกฤษให้ประชากรหมู่มากที่มักไม่มีโอกาสได้ใช้เป็นการสูญเปล่าทางทรัพยากร ชัยยังมีคติคิดของนักการศึกษาที่ให้ความสำคัญกับผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน (academic achievement) โดยเห็นว่า การเรียนปัจจุบันไม่บรรลุผล เพราะไม่สามารถจัดหาบุคลากรครูที่มีคุณภาพหรือทรัพยากรที่จำเป็นต่อการสอน พอกับความต้องการของการจัดการศึกษาทั่วระดับประเทศ ปัจจัยที่กล่าวมาแม้ยังไม่ทรงพลังพอที่จะทำให้ความคิดห้ามสอนภาษาอังกฤษในสมัยรัฐมนตรีสฤกษีบรรลุผลสำเร็จ แต่ก็มากพอที่จะส่งแรงกระเพื่อมต่อให้ผู้เกี่ยวข้องได้พิจารณาไตร่ตรองและนำเสนอเรื่องนี้อีกครั้งในอีกไม่กี่ปีต่อมาดังจะกล่าวถึงต่อไป

4. การ (คิด) ห้ามสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาและทัศนะในหน้าหนังสือพิมพ์ พ.ศ. 2520

วันที่ 16 เมษายน พ.ศ. 2517 กระทรวงศึกษาธิการมีคำสั่งแต่งตั้งคณะอนุกรรมการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา ทำหน้าที่พิจารณาหลักการและโครงสร้างหลักสูตร เพื่อใช้เป็นหลักในการยกร่าง

หลักสูตรฉบับใหม่³⁴ ในการประชุมปฏิบัติงานของคณะกรรมการระหว่างวันที่ 30 มิถุนายน ถึงวันที่ 2 กรกฎาคม พ.ศ. 2517 ที่ประชุมได้ข้อสรุปว่าภาษาอังกฤษจะไม่เป็นวิชาบังคับในระดับประถมศึกษา เพราะอาศัยหลักการว่าหลักสูตรประถมศึกษาเป็นหลักสูตรเพื่อปวงชน ทั้งยังเป็นการสอดคล้องกับ หลักธรรมชาติของภาษาที่ว่า เด็กจำเป็นต้องเรียนรู้ให้เกิดทักษะในภาษาของตนเองก่อนภาษาอื่น นอกจากนี้ ความจำเป็นที่ต้องรู้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน ยังสอนได้ในรูปแบบของประสบการณ์ชีวิต ไม่จำเป็นต้องแยกสอนเป็นรายวิชา³⁵

วันที่ 28 ตุลาคม พ.ศ. 2518 คณะรัฐมนตรีมีมติตอนหนึ่งว่า การศึกษาระดับต้นจนถึงชั้น ประถมปีที่ 4 ให้มีการสอนภาษาไทยแต่เพียงภาษาเดียว และตั้งชั้นประถมปีที่ 5 ขึ้นไปให้มีการสอน ภาษาต่างประเทศ โดยถือเป็นวิชาเลือกได้³⁶ ที่น่าสนใจคือในปีเดียวกันมีการประกาศใช้หลักสูตร มัธยมศึกษาตอนปลาย พ.ศ. 2518 หลักสูตรฉบับนี้ปรับแนวทางการจัดการสอนใหม่ จากที่แต่ก่อนเคยเป็น การศึกษาเฉพาะคนส่วนน้อยที่เข้มงวดทางวิชาการสูง ตั้งแต่การคัดคนเข้าเรียนจนถึงการสอบไล่เมื่อจบ ชั้น ม.ศ. 5 ซึ่งใช้ข้อสอบของกระทรวงที่มีมาตรฐานสูงจนจำนวนผู้สอบตกเพิ่มขึ้นทุกปี ๆ³⁷ สู่การเป็น หลักสูตรสำหรับคนหมู่มาก ตั้งแต่การใช้ระบบหน่วยกิตที่ให้ผู้เรียนสะสมผลการเรียนที่ละภาคการศึกษา แทนการสอบไล่จบเพียงครั้งเดียว หรือการลดรายวิชาบังคับให้เหลือน้อยวิชา แต่มีรายวิชาเลือกมาก โดยเฉพาะหมวดวิชาชีพซึ่งทำให้ผู้เรียนสามารถปรับแผนการเรียนตามความถนัดหรือความสามารถที่ ตนมีได้ ที่น่าสนใจคือวิชาภาษาอังกฤษจัดอยู่ในหมวดวิชาเลือก ไม่ใช่วิชาบังคับอีกต่อไป³⁸

ท่าทีต่อการจัดการศึกษาภาษาอังกฤษชัดเจนขึ้นอีกในสมัยนายภิญโญ สาร³⁹ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงศึกษาธิการ (22 ตุลาคม พ.ศ. 2519 - 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520) ในรัฐบาลนายกรัฐมนตรีธานินทร์ กรัยวิเชียร รัฐบาลธานินทร์ที่ดั่งขึ้นหลังรัฐประหาร 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 มีนโยบายสำคัญคือการเปิดทุน

³⁴ กระทรวงศึกษาธิการ, *หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521*, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2530), 373-374.

³⁵ เอกสารรายงานผลการปฏิบัติงานของคณะกรรมการปรับปรุงหลักสูตรประถมศึกษา, หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. *สพ.5.2.2.1/6* เอกสารหมายเลข 28. 2517, อ้างถึงใน อารีรัตน์ น้ำเพชร, "การศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ตั้งแต่พุทธศักราช 2435-2528," 165.

³⁶ รุ่งพงศ์ แก่นอินทร์, "ปัญหาและความต้องการเพื่อปรับปรุงการสอนของครูที่สอนวิชาภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาในจังหวัดตรัง" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525), 13.

³⁷ จรูญ วงศ์สายัณห์, *ระบบการศึกษาไทยในระบอบรัฐธรรมนูญช่วง พ.ศ. 2475-2520*, 62. สำหรับการคัดคนเข้าเรียน เช่น กระทรวงศึกษาธิการมีระเบียบไม่ให้นักเรียนที่จบประโยคมัธยมศึกษาตอนต้นที่ผลคะแนนต่ำกว่า 65% เรียนต่อมัธยมศึกษาตอนปลายในโรงเรียนเดิม

³⁸ เรื่องเดียวกัน, 92; กระทรวงศึกษาธิการ, *หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518* (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.), 3.

³⁹ นายภิญโญ สาร (พ.ศ. 2472-2534) เป็นชาวจังหวัดนครราชสีมา จบมัธยมศึกษาจากโรงเรียนเบญจมราชูทิศและโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย จบปริญญาตรีอักษรศาสตรบัณฑิต (ภาษาอังกฤษและประวัติศาสตร์) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2495 และครุศาสตรบัณฑิต (การมัธยมศึกษา) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2501 ปริญญาโทสาขาวิจัยและวัดผลการศึกษา มหาวิทยาลัยอินเดียนา พ.ศ. 2504 ปริญญาโท สาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด, ปาโล อัลโต, แคลิฟอร์เนีย พ.ศ. 2504 ปริญญาโทสาขารัฐศาสตร์ การเมืองเปรียบเทียบและรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด, แคลิฟอร์เนีย พ.ศ. 2510 ปริญญาเอกสาขาบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยสแตนฟอร์ด, แคลิฟอร์เนีย พ.ศ. 2512 เป็นคณบดีคณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย พ.ศ. 2518 ภิญโญมีชื่อเสียงในฐานะผู้แต่งแบบเรียนภาษาอังกฤษที่ใช้แพร่หลายทั่วไป โดยเฉพาะที่เขียนร่วมกับเลิต เกษรคำ เรียกกันว่า ตำรา เลิต-ภิญโญ

สถาบันพระมหากษัตริย์และการต่อต้านคอมมิวนิสต์⁴⁰ ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้สนองนโยบายในเรื่องนี้ โดยการตีพิมพ์หนังสือต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์ และส่งเสริมระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข⁴¹ ทั้งยังปรับปรุงหลักสูตรสังคมศึกษาในทุกระดับชั้นเป็นการด่วนเพื่อสนองนโยบายของรัฐบาล และประกาศใช้ทันทีในปีการศึกษา 2519 แม้ยังผลิตแบบเรียนตามหลักสูตรใหม่ไม่ทันก็ตาม⁴²

ต่อมาวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520 รัฐบาลธานินทร์มีมติในที่ประชุมคณะรัฐมนตรีตอนหนึ่งว่า ให้ยกเลิกการสอนภาษาต่างประเทศทุกภาษาในระดับประถมศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริมให้เยาวชนทุกเชื้อชาติเรียนรู้ภาษาไทยและเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันขึ้นในชาติ⁴³ รัฐมนตรีปฏิญาณ สารธ ยังเร่งรัดการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ที่ค้างมาหลายปีให้แล้วเสร็จ และประกาศใช้ในวันที่ 12 เมษายน พ.ศ. 2520 แผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2520 แบ่งการศึกษาเป็น 3 ระดับ คือ ประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับจัดเป็นตอนเดียว 6 ปี (ป. 1 - ป. 6) มัธยมศึกษาตอนต้น 3 ปี (ม. 1 - ม. 3) และมัธยมศึกษาตอนปลาย 3 ปี (ม. 4 - ม. 6)⁴⁴

วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2520 หนังสือพิมพ์รายงานข่าวนายปฏิญาณ สารธ ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวว่าตั้งแต่ปีการศึกษา 2521 กระทรวงศึกษาธิการจะห้ามการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาทั้งในโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน กรณีโรงเรียนเอกชนจะทยอยเลิกตั้งแต่ชั้นประถมปีที่ 1 ซึ่งจะทำให้เลิกสอนได้ทั้งหมดในเวลา 6 ปี ส่วนโรงเรียนรัฐบาลจะยกเลิกการสอนในชั้นประถมปลาย หรือชั้นประถมปีที่ 5 และ 6 ตามแผนการศึกษาชาติฉบับใหม่ 2520 ส่วนเวลาที่ได้เพิ่มมา 6 ชั่วโมงต่อสัปดาห์เนื่องจากไม่ต้องสอนภาษาอังกฤษแล้ว จะจัดสอนเน้นหนักวิชาภาษาไทย จริยธรรม และวัฒนธรรม⁴⁵ อย่างไรก็ตามก็กระแสดักดันเกิดขึ้นมากมายโดยเฉพาะในหน้าหนังสือพิมพ์ จนนายปฏิญาณต้องออกมาให้ข่าวตอบโต้หลายครั้ง รวมถึงเปลี่ยนท่าทีว่าตนเองไม่ได้ห้ามสอนไปเสียทั้งหมด โรงเรียนไหนพร้อมก็ทำเรื่องขออนุญาตสอนได้ เหตุการณ์ยุติลงเมื่อเกิดการรัฐประหารในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 ซึ่งทำให้นายปฏิญาณพ้นจากตำแหน่งและผู้ที่ทำหน้าที่รักษาการแทนยืนยันว่าจะไม่ห้ามสอนภาษาอังกฤษ ที่น่าสนใจคือในช่วงระยะ 2 สัปดาห์นับตั้งแต่ที่นายปฏิญาณประกาศนโยบายออกมา มีการนำเสนอข่าวและบทความในหน้าหนังสือพิมพ์อย่างครึกโครม รวมทั้งพบมากกว่า 30 ชิ้น แม้ส่วนใหญ่คัดค้านนโยบายของนายปฏิญาณ แต่ก็ยังมีที่สนับสนุนอยู่ด้วยเช่นกัน ดังมีเนื้อหาดังนี้

⁴⁰ จรูญ วงศ์สายัณห์, *ระบบการศึกษาไทยในระบอบรัฐธรรมนูญช่วง พ.ศ. 2475-2520*, 104.

⁴¹ เรื่องเดียวกัน.

⁴² เรื่องเดียวกัน, 104-105.

⁴³ สิริพงศ์ แก่นอินทร์, "ปัญหาและความต้องการเพื่อปรับปรุงการสอนของครูที่สอนวิชาภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาในจังหวัดตรัง," 13; อาริรัตน์ น้ำเพชร, "การศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ตั้งแต่พุทธศักราช 2435-2528," 166.

⁴⁴ ประกาศ ให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520, *ราชกิจจานุเบกษา* เล่มที่ 94 ตอนที่ 31 (12 เมษายน 2520): 349.

⁴⁵ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. ก/ป8/2520/2 เรื่อง กรณีนโยบายเลิกสอนภาษาอังกฤษในระดับชั้นประถมศึกษา (25 สิงหาคม 2520 - 31 ตุลาคม 2520)

4.1 ฝ่ายรัฐมนตรีภิณโณและผู้สันทน

วันที่ 25 สิงหาคม พ.ศ. 2520 หนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ รายงานข่าวว่านายภิณโณ สารธ ได้สั่งห้ามสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาทั้งในโรงเรียนรัฐบาลและเอกชน โดยให้เหตุผลว่า “ปัจจุบันนี้การสอนภาษาต่างประเทศในชั้นประถมศึกษาตั้งแต่ต้น เพราะโรงเรียนประถมต่าง ๆ ทั่วประเทศมีมาตรฐานการสอนภาษาต่างประเทศไม่เท่ากัน ทำให้เด็กนักเรียนเรียนรู้ผิด ๆ ถ้าได้มีการจัดให้เรียนสิ่งที่ถูกต้องเมื่อมีระยะเวลาที่สมควรแล้ว ก็จะทำให้เด็กนักเรียนได้เรียนรู้ภาษาต่างประเทศที่ถูกต้องต่อไป” ข้อห้ามดังกล่าวไม่ครอบคลุมถึงโรงเรียนนานาชาติซึ่งจัดสอนแต่เฉพาะบุตรหลานชาวต่างชาติและเป็นข้อตกลงตามสนธิสัญญาทางการทูต นายภิณโณยังกล่าวด้วยว่า “การให้เด็กเล็กในชั้นประถมเรียนภาษาอังกฤษ เด็กอาจเรียนรู้ได้แต่สมองไม่ยอมรับ การเรียนภาษาต่างประเทศที่เหมาะสมควรจะเริ่มต้นจากชั้นมัธยมศึกษาซึ่งเรื่องนี้ได้รับการยืนยันจากนักการศึกษาเป็นจำนวนมาก” ส่วนกลุ่มโรงเรียนสอนภาษาถ้าห้ามสอนแล้วต้องปิดตัวลงก็เป็นเรื่องที่ไม่ช่วยไม่ได้⁴⁶

วันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2520 หนังสือพิมพ์ *เจ้าพระยา*⁴⁷ รายงานข่าวว่านายภิณโณ สารธ ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าวว่าในแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ที่จะเริ่มใช้ในปี 2521 กระทรวงฯ ไม่ได้กำหนดให้มีการสอนภาษาต่างประเทศในหลักสูตรชั้นประถมศึกษา เพราะเห็นว่าสร้างปัญหาหลายประการ ในหลักสูตรเดิมที่ใช้มาตั้งแต่ปี 2503 กำหนดให้ทุกโรงเรียนที่สอนชั้นประถมปลาย (ป. 5 - ป. 7) ต้องจัดสอนภาษาอังกฤษ 3 หรือ 5 ชั่วโมงต่อสัปดาห์ โดยโรงเรียนประถมศึกษาและโรงเรียนเทศบาลที่สอนระดับประถมปลายมีประมาณ 30,000 โรงเรียนทั่วประเทศ ถ้ารวมโรงเรียนราษฎร์และโรงเรียนของรัฐบาลประเภทอื่น ๆ ด้วยโรงเรียนที่ต้องสอนภาษาอังกฤษจะมีมากถึง 40,000 โรงเรียน และต้องใช้ครูสอนภาษาอังกฤษถึง 250,000 คน

นายภิณโณกล่าวต่อไปว่า “ลองคิดว่าโรงเรียนที่ห่างไกลอย่างที่อ้อมก้อยจังหวัดเชียงใหม่ ที่อุ้มผาง จังหวัดตาก และที่ปัวจังหวัดน่าน ก็ต้องสอนภาษาอังกฤษเพราะกำหนดไว้ในหลักสูตร แต่ตัวครูเองก็แทบไม่ค่อยจะรู้ภาษาอังกฤษ สำหรับตัวนักเรียนเองก็เรียนไม่ได้ผลและพลอยดึงวิชาอื่นอีกด้วย เรียนไปแล้วก็ไม่มีโอกาสได้ใช้” ดังนั้นในหลักสูตรของแผนการศึกษาใหม่ กระทรวงฯ จึงไม่กำหนดให้สอนภาษาต่างประเทศรวมถึงไม่แยกประโยคประถมศึกษาออกเป็นประถมต้นและประถมปลายเหมือนหลักสูตรเก่า แต่ให้เป็นประโยคประถมศึกษาตอนเดียว

⁴⁶ “จะสอนเฉพาะชั้นมัธยมเท่านั้นอ่างเด็กเล็กสมองยังไม่ยอมรับ,” *บ้านเมือง*, 25 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#); “ชั้นประถมห้ามสอนภาษาต่างชาติ รร.ใดปิดตัวเองรัฐช่วยไม่ได้,” *ไทยรัฐ*, 25 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#); “ห้ามสอนภาษาต่างประเทศระดับประถมตั้งแต่ปีการศึกษา 2521,” *สยามรัฐ*, 25 สิงหาคม 2520; ข่าวตัดจากหนังสือพิมพ์ไม่ปรากฏชื่อหนังสือพิมพ์และวันที่ แต่จากบริบทเนื้อหาและการจัดเรียงเอกสาร คาดว่าเป็นวันที่ 25 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#)

⁴⁷ “ให้ขออนุญาตสอนภาษาอังกฤษได้ ศึกษาชี้เหตุไม่กำหนดในหลักสูตร,” *เจ้าพระยา*, 1 กันยายน 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#)

นายภิญโญเสริมว่าข้อสรุปดังกล่าวเป็นผลจากการวิจัยของคณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา ซึ่งเริ่มต้นงานนี้มานานแล้วและแล้วเสร็จในเดือนธันวาคม 2517 ผลการวิจัยสรุปว่าสำหรับเด็กเล็ก การเรียนภาษาไทยและภาษาอังกฤษพร้อมกันทำให้การเรียนภาษาไทยไม่ได้ผลเท่าที่ควร ทำให้นักเรียนสับสน เป็นอุปสรรคต่อการเรียนรู้และเข้าใจภาษาไทย อีกประการหนึ่ง เด็กวัยนี้มีธรรมชาติสนใจของแปลกใหม่ อีกทั้งภาษาอังกฤษง่ายกว่าภาษาไทย “เพราะภาษาไทยผสมตัวยากกว่าภาษาอังกฤษเด็กก็เลยไม่สนใจภาษาไทย” ดังนั้นคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษามัธยมศึกษาสภานายสัญญา ธรรมศักดิ์จึงวางหลักสูตรประถมศึกษา โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้งาน ไม่ใช่ให้เรียนวิชาในแบบรู้ไว้ใช้ว่าเช่นกรณีภาษาอังกฤษ เป็นต้น

นายภิญโญกล่าวต่อไปว่าตนเองได้เคยสนทนากับผู้เชี่ยวชาญในเรื่องการสอนภาษาอังกฤษมาหลายคน ทุกคนต่างบ่นเป็นเสียงเดียวกันว่าถ้าครูที่เริ่มต้นสอนไม่มีความรู้ดีพอแล้วความรู้ที่นักเรียนได้ก็จะอ่อน และสร้างปัญหาให้แก่ครูในระดับชั้นต่อมาที่ต้องแก้ไขในสิ่งที่เรียนรู้อาจผิด ๆ สู้ให้เรียนเมื่อโตขึ้นพอสมควรแล้วไม่ได้ ซึ่งจะใช้เวลาเรียนน้อยลง แต่ได้ผลดีเหมือนกับการเรียนภาษาฝรั่งเศสและเยอรมันในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายในปัจจุบัน

นายภิญโญชี้แจงด้วยว่าแผนการศึกษาแห่งชาติฉบับใหม่ที่ให้เรียนแบบ 6-3-3 (ประถม 6 ปี มัธยมต้น 3 ปี มัธยมปลาย 3 ปี) เมื่อนักเรียนผ่านชั้นประถมมาแล้วก็มีเวลาเรียนภาษาอังกฤษถึง 6 ปี ซึ่งน้อยกว่าหลักสูตรเดิมแบบ 7-3-2 เพียง 2 ปี ซึ่งที่ประชุมกรรมการหลักสูตรของกระทรวง ฯ พิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีผลอะไร ส่วนการสำรวจครูที่สอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาในกรุงเทพฯ ฯ ซึ่งได้ทำการสำรวจเมื่อเร็ว ๆ นี้ พบว่าครูส่วนมากมีวุฒิต่ำ เช่น ในโรงเรียนราษฎร์ 1) ครู 44% จบ ม.ศ. 3 หรือต่ำกว่า 2) ครู 15% จบ ม.ศ. 5 หรือ ป.กศ. ต้น 3) ครู 16% จบ ป.กศ. สูง ที่เหลือเป็นครูวุฒิอื่น ๆ ในโรงเรียนกรมสามัญ 1) ครู 18% จบ ป.กศ. ต้น 2) ครู 62% จบ ป.กศ. สูง ที่เหลือเป็นครูวุฒิอื่น ๆ นอกจากนี้ยังได้สำรวจโรงเรียนของกรุงเทพมหานครและโรงเรียนประเภทอื่น ๆ แต่ผลที่ได้ก็ไม่ต่างกันนัก จึงเห็นได้ชัดว่าแม้แต่ครูในเมืองหลวงยังวุฒิไม่ดีเท่าที่ควร ยิ่งไม่ต้องพูดถึงครูในต่างจังหวัด ยิ่งจังหวัดห่างไกล วุฒิและความสามารถของครูก็ด้อยลงไปอีกเท่านั้น

อย่างไรก็ดีนายภิญโญยืนยันว่ากระทรวงฯ ไม่ได้ห้ามไม่ให้สอนภาษาอังกฤษในชั้นประถมศึกษาเลย เพียงแต่ไม่ได้กำหนดไว้ในหลักสูตรเพราะจะเป็นการบังคับโรงเรียนประถมศึกษาทั่วประเทศ สำหรับโรงเรียนใดที่ต้องการจะสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา ขอให้ทำเรื่องขออนุญาตมากระทรวงฯ จะพิจารณาตามความเหมาะสมเป็นราย ๆ ไป

หนังสือพิมพ์ บ้านเมือง ฉบับวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2520 มีเนื้อหาเสริมคำพูดของนายภิญโญว่าที่มีเรื่องโวยวายกันมา ส่วนใหญ่เป็นผู้ปกครองนักเรียนในกรุงเทพมหานครทั้งสิ้น ในชนบทไม่มี เนื่องจาก

เขาไม่สนใจ⁴⁸ “ในความเห็นของผมการเรียนภาษาอังกฤษไปเริ่มเอาตอนอายุ 10 ขวบ 11 ขวบก็น่าจะไม่สายเกินไป”⁴⁹ ส่วนหนังสือพิมพ์ *ตะวันสยาม* ฉบับวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2520⁵⁰ เสริมว่า การที่กระทรวงฯ ไม่ให้สอนภาษาอังกฤษนั้น เลิกสอนเพียง 2 ปี คือ ชั้น ป. 5 และ ป. 6 โดยที่แต่ละชั้นจะเรียนภาษาอังกฤษเพียงสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมง รวมทั้งปีประมาณ 100 ชั่วโมง เท่ากับเด็กที่เรียนชั้น ป. 5 ป. 6 จะขาดเรียนเพียง 200 ชั่วโมง เท่านั้น เหตุผลที่แท้จริงก็คือนักเรียนที่อยู่ในอำเภอห่างไกล เช่น อำเภออมก๋อย อำเภอฝาง เขาไม่จำเป็นต้องรู้ต้องใช้ภาษาอังกฤษ แต่ถ้ามีโรงเรียนไหนอยากสอนก็ขออนุญาตมา แต่จะให้หรือไม่ก็ต้องดูความพร้อมของโรงเรียนก่อน ผู้สื่อข่าวถามว่าถ้าหากมีการฟื้นสอนเกิดขึ้น นายบุญญ์ตอบว่า ฝืนสอนถือว่าผิด เพราะไม่มีในหลักสูตร “คุณช่วยบอกผู้ปกครองด้วยว่าการจัดการศึกษาเราต้องจัดตามความจำเป็นของสังคม ไม่ใช่เพื่อสนองตัณหาของบุคคลบางกลุ่ม” สำหรับชั่วโมงเรียนที่เหลือจะทุ่มเทเวลาให้กับวิชาภาษาไทย การสอนจรรยาบรรณ ความเป็นคนไทย และเน้นหนักไปในด้านการสอนอาชีพ หนังสือพิมพ์ *ไทยรัฐ* ฉบับวันที่ 2 กันยายน พ.ศ. 2520⁵¹ เสริมคำพูดของนายบุญญ์ว่าการห้ามสอนภาษาอังกฤษคงไม่ทำให้ประเทศล่มจมอะไร และภาษาอังกฤษจะมาก่อนภาษาไทยไม่ได้ การห้ามสอนภาษาอังกฤษยังก่อให้เกิดความเสมอภาคแก่เด็กด้วย ต่อไปนี้ใครอยากสอบเข้าโรงเรียนสวนกุหลาบก็ไม่ต้องสอบภาษาอังกฤษ สอบแต่ภาษาไทยก็เข้าได้แล้ว

วันที่ 5 กันยายน พ.ศ. 2520 นายบุญญ์ สาร ให้สัมภาษณ์ผู้สื่อข่าว *สยามรัฐ* ที่ห้องประชุมของกระทรวงถึงเรื่องการให้เริ่มสอนภาษาอังกฤษในชั้น มศ. 1 ว่า ปัญหาดังกล่าวไม่น่าเป็นเรื่องใหญ่โตเพียงไม่ให้สอนภาษาอังกฤษระดับประถมเพียง 2 ปีเท่านั้น เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้ศึกษาทางภาษาไทยเกี่ยวกับเรื่องศีลธรรม วัฒนธรรม ความรักชาติ ความรู้เกษตรกรรมและอื่น ๆ ที่เป็นพื้นฐานและสมบัติของชาติไทย ซึ่งเด็กไทยจำเป็นต้องเรียนรู้ นายบุญญ์กล่าวอีกว่าเป็นที่น่าสังเกตอยู่อย่างว่าโรงเรียนคาทอลิกและโรงเรียนรัฐบาลที่ตั้งอยู่ตามวัดต่าง ๆ แทนที่จะขอเวลาเพิ่มในเรื่องการสอนศาสนา กลับขอเวลาเพิ่มในเรื่องการสอนภาษาอังกฤษแทน ซึ่งเป็นเรื่องแปลก เพราะฉะนั้นถ้าโรงเรียนใดประสงค์จะขอเวลาเพิ่มเพื่อสอนศาสนา ก็ยินดีสนับสนุนเต็มที่ นายบุญญ์กล่าวด้วยว่าหลักสูตรภาษาอังกฤษฉบับปรับปรุงใหม่จะทำให้เด็กอยากเรียนภาษาอังกฤษมากขึ้น และรู้ภาษาอังกฤษดีได้ใน 2 ปี ซึ่งไม่เพียงแต่การใช้ตำราใหม่เท่านั้น แต่จะจัดอบรมครูให้สอนได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วย แต่ก็ไม่ได้ทำทั้งหมดทีเดียวพร้อมกัน 250,000 คน ทั่วประเทศ แต่จะทำเฉพาะที่จำเป็นและต้องการก่อนเท่านั้น⁵²

⁴⁸ หนังสือพิมพ์ เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 2 กันยายน 2520 รายงานเสริมว่านายบุญญ์ไม่เชื่อว่าเป็นความเห็นของประชาชนส่วนใหญ่ ดู หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#)

⁴⁹ “บุญญ์” ยืนยันหลักสูตรภาษาให้สอนเฉพาะ รร.ที่พร้อม, *บ้านเมือง*, 1 กันยายน 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#)

⁵⁰ “บุญญ์” ใครฝืนสอนผิด! จัดตามสังคมไม่ใช่เพื่อสนองตัณหา, *ตะวันสยาม*, 2 กันยายน 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#)

⁵¹ “เผยแพร่ห้ามสอนอังกฤษ ร.ม.ต.บุญญ์ ย้ำหนักแน่นไม่ตอบสนองตัณหาใคร,” *ไทยรัฐ*, 2 กันยายน 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#)

⁵² “กรณีห้ามสอนภาษาต่างประเทศ บุญญ์: ไม่น่าเป็นข่าวใหญ่ไม่ให้สอนเพิ่ม 2 ปีเท่านั้น,” *สยามรัฐ*, 5 กันยายน 2520.

วันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2520 ในการประชุมเรื่องบทบาทของผู้บริหารและครูโรงเรียนราษฎร์เกี่ยวกับความมั่นคงของชาติ นายภิญโญได้ชี้แจงเรื่องที่ทางรัฐบาลสั่งห้ามสอนภาษาอังกฤษในโรงเรียนประถมศึกษาแก่ครูที่เข้าร่วมประชุมว่า เวลานี้ทางกระทรวงศึกษาธิการอนุญาตให้มีการสอนภาษาอังกฤษแล้ว 124 โรงเรียน ไม่ได้ห้ามสอน ถ้าโรงเรียนไหนอยากสอนให้เสนอมา นายภิญโญกล่าวอีกว่าประเทศในเอเชีย 15 ประเทศ มีให้สอนภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับเพียง 6 ประเทศ คือ ไทย ลาว ออสเตรเลีย ศรีลังกา มาเลเซีย เนปาล ส่วนอีก 9 ประเทศ คือ ญี่ปุ่น จีน อินเดีย อินโดนีเซีย อิหร่าน เกาหลี ปากีสถาน ฟิลิปปินส์ และเวียดนาม ไม่ได้กำหนดให้เป็นวิชาบังคับ และเรื่องดังกล่าวไม่ได้ถูกโจมตีจากวิทยุจีนแดงแต่อย่างใด “เรื่องนี้ได้เสียผิงเขียวกุญมากไม่เชื่อวิทยุไปตามดูได้”⁵³

โดยสรุปเริ่มแรกนายภิญโญ สาธิต เห็นว่าควรห้ามสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา ต่อมาเห็นว่าอนุญาตให้สอนเป็นวิชาเลือกได้กรณีโรงเรียนมีความพร้อม แต่ไม่ให้ภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับในหลักสูตรอีกต่อไป เพราะไม่จำเป็นสำหรับนักเรียนส่วนใหญ่ในประเทศ โดยเฉพาะตามชนบทและพื้นที่ห่างไกล การสอนภาษาอังกฤษเพียงรู้ไว้ชั่ววูบไม่เกิดประโยชน์อันใด อีกทั้งในปัจจุบันกระทรวงศึกษาธิการยังไม่มีความพร้อมในการสอน ที่สำคัญคือไม่มีครูที่มีความรู้ดีพอในจำนวนมากพอที่จะสอนนักเรียนทั่วประเทศได้ การสอนที่ผ่านมาจึงล้มเหลว สู้ให้เรียนเมื่อพร้อมเมื่อขึ้นชั้นมัธยมศึกษาแล้วไม่ได้ นอกจากนี้ภาษาอังกฤษไม่สำคัญเท่าภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติ เวลาที่ได้เพิ่มมาสามารถใช้สั่งสอนจรรยาบรรณไทย ความเป็นไทย และภาษาไทยได้

ผู้ที่สนับสนุนความเห็นนายภิญโญเรื่องการห้ามสอนภาษาอังกฤษ หรือการไม่ให้สอนภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับในระดับประถมศึกษา ต่างก็ให้เหตุผลสนับสนุนไปในทิศทางเดียวกัน เช่น พรรณิณี สาคริก นักวิชาการด้านการศึกษา เห็นว่าการศึกษาภาคบังคับที่ให้นักเรียนประถมศึกษาทุกคนเรียนภาษาอังกฤษเป็นเรื่องสูญเปล่าไม่คุ้มค่า “เป็นไปไม่ได้หรือที่เด็กที่จบประถมปลายประมาณอย่างน้อยปีละ 1 ล้านคน จำเป็นต้องใช้ภาษาอังกฤษในการศึกษาต่อหรือประกอบอาชีพ หรือช่วยในการดำเนินชีวิตประจำวัน” เช่นเดียวกับปัญหาคุณภาพครู “เป็นไปไม่ได้หรือที่จะเตรียมครูให้มีความรู้ ความสามารถ และคุณสมบัติพอที่จะสอนภาษาอังกฤษให้แก่เด็กระดับประถมปลายถึง 1.5 ล้านคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งแก่เด็กที่เริ่มเรียน ซึ่งต้องการครูที่ดีเป็นผู้อาวุโสพื้นฐาน” ไม่รวมถึงความพร้อมของนักเรียนเองว่าเห็นประโยชน์ของภาษาหรือมีความถนัดหรือไม่ อย่างไรก็ดี พรรณิณีไม่เห็นด้วยเรื่องการห้ามสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาไปเสียทั้งหมด เพราะเป็นการลิดรอนสิทธิ ตัดโอกาสผู้เรียน ผู้ปกครอง และโรงเรียนที่มีความพร้อม แต่เห็นว่าควรเปิดเป็นทางเลือกให้สถานศึกษาที่พร้อมได้จัดสอนก่อน และวางมาตรการเตรียมความพร้อมปรับปรุงช่วยเหลือสถานศึกษาอื่น ๆ ทั้งระบบ ดังที่ พรรณิณีให้ข้อเสนอแนะไว้ในบทความโดยละเอียด⁵⁴

⁵³ “ภิญโญ” คุยห้ามสอนอังกฤษขนาด ‘เติ้งเสี่ยวผิง’ ยังชม, *ไทยรัฐ*, 12 กันยายน พ.ศ. 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [p/p8/2520/2](http://p8/2520/2)

⁵⁴ พรรณิณี สาคริก, “ภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา: บังคับให้มีการสอน บังคับไม่ให้มีการสอน หรือไม่บังคับให้มีการสอน,” *สยามรัฐ*, 8 กันยายน 2520; พรรณิณี สาคริก, “ภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา: บังคับให้มีการสอน บังคับไม่ให้มีการสอน หรือไม่บังคับให้มีการสอน,” *สยามรัฐ*, 9 กันยายน 2520.

ส่วนผู้อ่านที่ใช้นามแฝงว่า “ครู (กลางเก่า-กลางใหม่)” ก็เห็นด้วยว่าการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาเป็นความสูญเปล่า เพราะ 1) ครูระดับประถมศึกษาส่วนใหญ่ โดยเฉพาะในโรงเรียนราษฎร์ มักมีวุฒิต่ำ และไม่มีความรู้ภาษาอังกฤษดีพอที่จะสอนเด็กในระดับนี้ จึงทำให้เกิดผลเสีย คือ 1.1) เด็กจะจำความรู้ภาษาอังกฤษแบบผิด ๆ โดยเฉพาะการออกเสียง ถ้าเด็กจำความรู้ผิด ๆ เสียตั้งแต่เริ่มเรียน การแก้ไขตอนโตจะยากมาก สร้างความลำบากทั้งแก่ครูผู้สอนและตัวเด็กเอง 1.2) เมื่อเด็กสั่งสมความไม่รู้ไม่เข้าใจ ไม่กระจำงั้นเรื่อย ๆ เด็กจะเกิดความเบื่อในที่สุดและกลายเป็นความฝังใจเกลียดภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นทัศนคติที่แก้ไขยาก ต้องปลูกฝังกันใหม่หมด 2) อุปสรรคการเรียนในระดับนี้มีคุณภาพไม่ดีพอ ไม่เหมาะสมกับช่วงวัย ถ้าดีก็มีราคาแพงมาก 3) เด็กที่เรียนจบประถมศึกษาไปจะใช้ภาษาอังกฤษได้ เพราะหลักสูตรออกแบบให้เด็กเรียนต่อในระดับสูง 4) การเรียนภาษาอังกฤษนั้นไม่จำเป็นต้องเรียนกันตั้งแต่เล็ก ๆ ถ้าผู้เรียนมีวุฒิภาวะพอจะเปรียบเทียบข้อแตกต่างระหว่างภาษาไทยกับภาษาอังกฤษได้ และอยู่ในสภาพแวดล้อมที่เหมาะสม [ได้ใช้ภาษาอังกฤษอยู่เสมอ] ก็จะเรียนภาษาอังกฤษได้รวดเร็วและมีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม “ครู (กลางเก่า-กลางใหม่)” เห็นว่านโยบายห้ามสอนภาษาอังกฤษของกระทรวงศึกษาธิการขัดกับความรู้สึกของผู้ปกครองส่วนหนึ่งแน่ ๆ เพราะผู้ปกครองเหล่านี้มีทัศนคติที่ปลูกฝังกันมานานว่าถ้าลูกพูดภาษาอังกฤษได้แสดงว่าลูกเก่ง โรงเรียนก็ได้อะไรไปด้วย เห็นได้จาก “โรงเรียนเซนต์ต่าง ๆ” ที่รับเด็กแต่ละปีจนรับไม่ไหว ทัศนคติที่ว่านี้ไม่ได้เกิดแต่กับผู้ปกครองที่ฐานะทางเศรษฐกิจดีเท่านั้น แม้แต่ผู้ปกครองระดับใช้แรงงานก็คิดเช่นนั้นไม่ต่างกัน⁵⁵

ข้อที่ว่าภาษาอังกฤษไม่จำเป็นต้องเรียนกันตั้งแต่เล็ก แต่เรียนไล่ทันกันตอนโตได้ปรากฏในข้อเขียนของประพันธ์ วิทวิทยโรจน์ จากวิทยาลัยครูบ้านสมเด็จเจ้าพระยา ประพันธ์อ้างผลการวิจัยของนักภาษาศาสตร์ที่แบ่งเด็กเป็น 2 กลุ่ม โดยควบคุมตัวแปรต่าง ๆ ให้ใกล้เคียงกัน เช่น เพศ ระดับสติปัญญา อายุ กลุ่มแรกตั้งแต่ชั้น ป. 1 ถึง ป. 4 ไม่ได้เรียนภาษาอังกฤษ กลุ่มหลังได้เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้น ป. 1 ถึง ป. 4 เมื่อขึ้นชั้น ป. 5 ให้เด็กทั้ง 2 กลุ่ม เรียนภาษาอังกฤษร่วมกัน สิ้นปีปรากฏว่าเด็กกลุ่มหลังมีผลสัมฤทธิ์การเรียนดีกว่าเด็กกลุ่มแรกมาก เมื่อจบชั้น ป. 6 เด็กในกลุ่มแรกบางคนเริ่มเรียนทันเด็กกลุ่มหลัง แต่ผลเฉลี่ยยังสู้เด็กกลุ่มหลังไม่ได้ แต่เมื่อจบชั้น ป. 7 เด็กทั้ง 2 กลุ่ม มีผลการเรียนภาษาอังกฤษไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ และมีความสามารถด้านภาษาอังกฤษทัดเทียมกัน ประพันธ์จึงเห็นว่าถ้าให้เริ่มเรียนภาษาอังกฤษ ตั้งแต่ชั้น ม. 1 ถึง ม. 6 (ระดับ มศ. 5 เดิม) ก็เพียงพอ แต่ให้สอนกันอย่างมีประสิทธิภาพ โดยต้องปรับปรุงคุณภาพครู และใช้เทคโนโลยีเข้าช่วย สำหรับบางโรงเรียนที่บังคับให้เด็กเรียนภาษาอังกฤษกันตั้งแต่ ป. 1 ในขณะที่เด็กยังพูดไทยไม่ชัด เขียนไทยไม่ได้ ถือเป็นการทรมานเด็กและสูญเปล่าทางเวลา สู้เอาเวลามาสอนวิชาอื่นที่จะเป็นประโยชน์ต่อตัวเด็กเองและสังคมจะดีกว่า เช่น การกวาดขันให้เด็กใช้ภาษาไทยได้อย่างถูกต้อง⁵⁶ ส่วนผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ โรงเรียนอานวยศิลป์ เห็นเช่นเดียวกันว่าเด็กในชั้นประถมศึกษาควรรู้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติให้ดีพอเสียก่อนแล้วจึง

⁵⁵ ครู (กลางเก่า-กลางใหม่) [นามแฝง], “ความเห็นชาวบ้าน,” *สยามรัฐ*, 1 กันยายน 2520.

⁵⁶ ชาล หนู [นามแฝง], “ปรับอากาศการเมือง,” *เดลินิวส์*, 6 กันยายน 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [กป/8/2520/2](#)

ค่อยเรียนภาษาต่างประเทศ แต่เหตุที่โรงเรียนต่าง ๆ จัดสอนภาษาอังกฤษเป็นเพราะพ่อแม่ผู้ปกครอง “เห่อ” ให้ลูกหลานได้เรียนแบบนั้น⁵⁷

นอกจากผู้คนในแวดวงการศึกษาแล้ว ผู้อ่านที่ใช้นามแฝงว่า “นายสมจิตร์” ก็เห็นด้วยเช่นกันว่า ควรเลิกสอนภาษาอังกฤษในชั้นประถมศึกษา หรือกระทั่งมัธยมศึกษาตอนต้นด้วยก็ได้ เพราะจากประสบการณ์ การเรียนภาษาอังกฤษในปัจจุบันไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ เรียนไปแล้วใช้งานไม่ได้จริง ผู้ที่เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ ป. 5 จนจบ มศ. 3 ใช้เวลาสัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง คิดรวมกันไม่ต่ำกว่า 1,000 ชั่วโมง แต่ให้พูดภาษาอังกฤษหรือแต่งประโยคก็ไม่ได้ แม้คนจบมหาวิทยาลัย เรียนภาษาอังกฤษมาไม่น้อยกว่า 12 ปี เมื่อเจอฝรั่งยังวิ้งหนึ่ เขียนจดหมายภาษาอังกฤษก็ไม่ได้ อ่านหนังสือพิมพ์ ฟังวิทยุ ดูภาพยนตร์ ไม่รู้เรื่องทั้งนั้น เมื่อการศึกษาภาษาอังกฤษในสถานศึกษาสูญเปล่าไร้ค่าเช่นนี้ ควรให้เวลาไปกับวิชาที่เป็นประโยชน์เช่นภาษาไทย หรือกระทั่งพลศึกษายังดีกว่า ส่วนผู้ที่ต้องการเรียนภาษาอังกฤษจริง ๆ ถ้าตั้งใจเรียนยอมเสียเงินจ้างครูพิเศษมาสอนสัก 6 เดือน ก็จะไม่ยิ่งกว่าคนเรียนภาษาอังกฤษในโรงเรียน 12 ปีเสียอีก⁵⁸

4.2 ฝ่ายคัดค้านการยกเลิกการสอนภาษาอังกฤษ

สำหรับผู้ที่คัดค้านนโยบายของนายภิญโญในหน้าหนังสือพิมพ์มีจำนวนมากว่าผู้สนับสนุนมาก รวมข่าวและบทความมากกว่า 20 ชิ้น⁵⁹ ส่วนใหญ่มีความเห็นร่วมกันดังสรุปเป็นประเด็นได้ดังนี้

1. การรู้ภาษาอังกฤษมีประโยชน์มากมาย ทั้งในด้านการติดต่อสื่อสารกับชาวต่างชาติ การศึกษาต่อขั้นสูง ได้แก่ มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา และการค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองจากตำราต่างประเทศ การให้เรียนภาษาอังกฤษในชั้นประถมศึกษาเพื่อปูพื้นฐานไว้ก่อนจึงจำเป็นและเหมาะสมแล้ว⁶⁰

2. การห้ามสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาเท่ากับทำให้เด็กมีเวลาเรียนภาษาอังกฤษน้อยลงไป 2 ปี เมื่อจำนวนปีที่เรียนน้อยลง ความรู้ก็คงด้อยลงตามไปด้วย ทำให้พื้นฐานไม่ดี จะไปศึกษาต่อในขั้นที่สูงขึ้น หรือค้นคว้าหาความรู้จากตำราต่างประเทศก็ลำบาก ทุกวันนี้เด็กที่เริ่มเรียน ป. 5 ก็ยังไม่สามารถใช้ภาษาอังกฤษในชีวิตประจำวัน หรือใช้ประโยชน์เพื่อการประกอบอาชีพได้ ซึ่งถ้ารอให้ไปเรียนเมื่อขึ้นชั้นมัธยมจะยิ่งทำให้สถานการณ์แย่ไปกว่าเก่าหรือไม่⁶¹

⁵⁷ “ครู ร.ร.ราษฎร์ฯ ศธ. ทำถูก,” *เจ้าพระยา*, 3 กันยายน 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#)

⁵⁸ นายสมจิตร์ [นามแฝง], “ความเห็นชาวบ้าน,” *สยามรัฐ*, 3 กันยายน 2520.

⁵⁹ การถอดความข่าวและบทความในแต่ละชิ้นโดยละเอียดให้ดู อารุณ ชีระเอก, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การขยายการศึกษากับการห้ามสอนภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2503-2520 (ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.).

⁶⁰ คุณชนน [นามแฝง], “นโยบายปราดเปรื่อง,” *สยามรัฐ*, 26 สิงหาคม 2520; “ภาษาต่างประเทศ,” *เดลินิวส์*, 29 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#); วิศณุรักษ์ [นามแฝง], “ภาษาอังกฤษ,” *เดลินิวส์*, 30 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#); “ความวิปริตในวงการการศึกษา,” *สยามรัฐ*, 30 สิงหาคม 2520; อัครศิรี ธรรมโชติ, “ให้เด็กเลิกเรียนภาษาอังกฤษ ใครจะได้ประโยชน์?,” *สยามรัฐ*, 30 สิงหาคม 2520; พุฒ-คลองจั่น [นามแฝง], “ความเห็นชาวบ้าน,” *สยามรัฐ*, 3 กันยายน 2520.

⁶¹ คุณชนน [นามแฝง], “นโยบายปราดเปรื่อง”; “ภาษาต่างประเทศ,” *เดลินิวส์*, 29 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#); ชาล หนู [นามแฝง], “ปรับอากาศการเมือง,” *เดลินิวส์*, 2 กันยายน 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#); เด็กดอง [นามแฝง], “นอกรั้วโรงเรียน,” *สยามรัฐ*, 3 กันยายน 2520, 8.

3. ปัจจุบันนี้นักเรียนโรงเรียนรัฐบาลก็เสียเปรียบนักเรียนโรงเรียนราษฎร์อยู่พอตัวแล้ว เพราะโรงเรียนราษฎร์หลายแห่งเข้มงวดในการสอนภาษาต่างประเทศมากกว่า ทั้งให้เริ่มเรียนตั้งแต่ชั้นอนุบาล ผลคือนักเรียนซึ่งจบจากโรงเรียนราษฎร์ส่วนมากสามารถใช้ภาษาอังกฤษในการติดต่อกับชาวต่างประเทศได้ดีกว่า ทำให้หางานในธุรกิจเอกชนได้ง่ายและได้เงินเดือนดีกว่าด้วย ไม่รวมถึงลูกคนมีเงินที่ถูกส่งไปเรียนต่างประเทศ ซึ่งความรู้ไม่ต่างกับคนที่จบในประเทศสักเท่าไร แต่ที่ได้งานได้เงินเดือนมาก ก็เพราะรู้ภาษาอังกฤษทำงานติดต่อกับต่างชาติได้⁶²

4. การห้ามสอนภาษาอังกฤษในชั้นประถมศึกษาจะกลายเป็นภาระให้พ่อแม่ผู้ปกครองต้องจ้างครูมาสอน นอกจากเป็นการสิ้นเปลืองทางเศรษฐกิจในส่วนรวมแล้ว ยังทำให้แต่เฉพาะผู้ที่มีเงิน ทำให้เด็กจน ๆ ตามบ้านนอกต้องมีความรู้ด้อยกว่าคนรวย ๆ ยิ่งขึ้นไปอีก โอกาสที่จะสร้างความทัดเทียมกันในสังคมก็ยิ่งห่างออกไป⁶³

5. การห้ามสอนภาษาอังกฤษในการศึกษาภาคบังคับ ป. 5 - ป. 6 เท่ากับตัดโอกาสเด็กส่วนใหญ่ในประเทศ ไม่ให้ได้รู้ได้เรียนภาษาอังกฤษเลย แทนที่จะให้มีความรู้ติดตัวพอใช้ประโยชน์ได้บ้าง เพราะทุกวันนี้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่สองสำหรับคนไทย ชาวของเครื่องใช้ฉลากสินค้า เช่น ยารักษาโรค ยาฆ่าแมลง ปุ๋ย รวมถึงป้ายห้างร้านต่าง ๆ ล้วนเป็นภาษาอังกฤษ การไม่รู้ภาษาอังกฤษเลยจะเป็นอุปสรรคในการประกอบอาชีพและการใช้ชีวิตประจำวัน ส่วนข้อที่ว่านักเรียนตามชนบทหรือในพื้นที่ห่างไกล เช่น อำเภอมกนัย จังหวัดเชียงใหม่ ไม่จำเป็นต้องรู้ต้องเรียนภาษาอังกฤษ ยิ่งเท่ากับเป็นการปิดกั้นโอกาสสิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐาน “ลงโทษลูกหลานไทยที่อยู่ในชนบทไม่ให้มีหูตาสว่าง” และซ้ำเติมปัญหาช่องว่างในสังคม ทำให้เกิดการแยกคนเป็น 2 ชั้นชั้น คือ คนที่รู้ภาษาอังกฤษก็รู้อย่างดี ส่วนคนที่ไม่รู้ก็ไม่รู้เลย⁶⁴

6. การกล่าวว่าทุกวันนี้การสอนภาษาอังกฤษในชั้นประถมศึกษาไม่ได้ผล เพราะทั้งครู ตำรา หลักสูตร และอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ก็ไม่พร้อม เป็นความสูญเปล่าทางเวลา และเศรษฐกิจ จึงเห็นควร

⁶² คุณชนน์ [นามแฝง], “นโยบายปราดเปรื่อง”; “ภาษาต่างประเทศ,” *เดลินิวส์*, 29 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#)

⁶³ “ส.ส.ปฏิรูปทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีให้ทบทวนนโยบายห้ามสอนภาษาต่างประเทศในชั้นประถมฯ,” *สยามรัฐ*, 27 สิงหาคม 2520; “สภาการศึกษาแคทอลิคค้าน ไม่เห็นด้วยเลิกสอนภาษาต่างประเทศ,” *สยามรัฐ*, 30 สิงหาคม 2520; ครูใหม่ [นามแฝง], “นอกรั้วโรงเรียน” *สยามรัฐ*, 6 กันยายน 2520; น้อยกลาง [นามแฝง], “นอกรั้วโรงเรียน,” *สยามรัฐ*, 7 กันยายน 2520; มงคล งามศรี, “สืบเสาะตอบสารพันปัญหา,” *ตะวันสยาม*, 9 กันยายน 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#)

⁶⁴ คุณชนน์ [นามแฝง], “นโยบายปราดเปรื่อง”; “ส.ส.ปฏิรูปทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีให้ทบทวนนโยบายห้ามสอนภาษาต่างประเทศในชั้นประถมฯ”; อัคริ ธรรมโชติ, “ให้เด็กเลิกเรียนภาษาอังกฤษ ใครจะได้ประโยชน์?,” *ตาหมอลอ* [นามแฝง], “ชีวิตจริงกับกฎเกณฑ์การศึกษาใหม่,” *บ้านเมือง*, 31 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#); “ฉลาดน้อยไปหน่อย,” *ตะวันสยาม*, 2 กันยายน 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#); ชาล หนู [นามแฝง], “ปรับอากาศการเมือง,” *เดลินิวส์*, 2 กันยายน 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#); พุฒ-คลองจั่น [นามแฝง], “ความเห็นชาวบ้าน”; พิจิกา [นามแฝง], “จดหมายจากนักศึกษาเรื่องการสอนภาษาอังกฤษ,” *สยามรัฐ*, 7 กันยายน 2520; พฤษภา [นามแฝง], “นอกรั้วโรงเรียน,” *สยามรัฐ*, 9 กันยายน 2520.

ให้ยกเลิกการสอนเสีย นั้น ไม่ใช่การให้เหตุผลที่ถูกต้อง ตรงกันข้ามเรื่องไหนที่ยังไม่ดีก็ควรแก้ไข เช่น คุณภาพครู หรือการปรับปรุงหลักสูตรให้เหมาะกับเด็กเล็กในชั้นประถมศึกษา ไม่ใช่ให้เลิกสอนเลย⁶⁵

7. การอ้างว่าถ้าให้เด็กเล็กเรียนภาษาอังกฤษพร้อมภาษาไทยจะจุดรั้งการเรียนรู้ภาษาไทย ซึ่งสำหรับเด็กไทยแล้ว ภาษาไทย จริยธรรม และวัฒนธรรมไทยสำคัญที่สุด จึงไม่ควรให้เด็กชั้นประถมศึกษา เรียนภาษาอังกฤษ แต่ควรให้เวลาไปกับการปลูกฝังความเป็นไทยและความรู้ภาษาไทยให้มากขึ้นนั้น เป็นทัศนคติแบบชาตินิยมคับแคบ ไม่เข้ากับยุคสมัยที่ภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล ทั้งไม่มีประเทศไหน ทำกันเช่นนี้ และไม่เป็นเหตุเป็นผลหรือมีหลักฐานข้อมูลรองรับ⁶⁶ ที่จริงแล้วการเรียนรู้ภาษาใหม่ ๆ ควรเริ่มตั้งแต่ยังเล็กเพราะสมองยังโล่ง ให้อะไรก็รับได้หมด ลื่นอ่อนสอนง่าย⁶⁷ ส่วนข้ออ้างภาษาไทย จริยธรรม และวัฒนธรรมไทยความจริงมีมากพอแล้ว ที่สำคัญคือจะสอนอย่างไรให้ได้ผลดีต่างหาก⁶⁸

โดยสรุป ข้อถกเถียงเกี่ยวกับการห้ามสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา พ.ศ. 2520 ไม่แตกต่างกับวิวาทะที่เคยเกิดขึ้นใน พ.ศ. 2513-2514 มากนัก ฝ่ายที่สนับสนุนการห้ามสอน หรืออย่างน้อย ก็เห็นควรให้ยกเลิกไม่ให้เป็นวิชาบังคับ คือไม่ต้องสอนภาษาอังกฤษให้กับนักเรียนประถมศึกษาทุกคน เห็นว่าภาษาอังกฤษควรเป็นวิชาการระดับสูงตั้งแต่มัธยมศึกษาขึ้นไป เด็กส่วนใหญ่ที่เรียนเพียงการศึกษา ภาคบังคับในชั้นประถมศึกษาไม่จำเป็นต้องเสียเวลาเรียนภาษาอังกฤษ เพราะไม่ได้ประโยชน์อะไรเพียงแต่ รู้ไว้ใช้ว่าเท่านั้น นอกจากนี้การสอนภาษาอังกฤษให้ได้ผลดีต้องมีต้นทุนสูง คือต้องมีครูที่ความรู้ดีและมีวุฒิสูงพอ เช่น ในโรงเรียนราษฎร์บางแห่ง ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการไม่มีครูที่มีคุณภาพในจำนวนที่มากพอ ที่จะสอนเด็กทุกคนในประเทศได้ จึงต้องสงวนครูที่สอนได้ดีไว้สำหรับชั้นมัธยมศึกษาขึ้นไป ไม่รวมถึงความพร้อมในเรื่องอุปกรณ์การสอนต่าง ๆ ที่ต้องใช้ทุนมากเช่นกัน อย่างไรก็ตามถ้าโรงเรียนไหนมีต้นทุน สูงพอ สามารถจัดการสอนอย่างมีคุณภาพได้ก็ให้ขออนุญาตเป็นราย ๆ ไป ไม่ว่าโรงเรียนราษฎร์หรือ โรงเรียนรัฐบาลก็ตาม ทศนะของฝ่ายที่สนับสนุนการห้ามสอนภาษาอังกฤษจึงอยู่บนฐานคิดแบบชนชั้น นานิยม (elitism) ที่เห็นว่าภาษาอังกฤษจำเป็นแต่เฉพาะคนส่วนน้อย เสริมด้วยหลักอรรถประโยชน์นิยม (utilitarianism) ที่ประเมินว่าการสอนภาษาอังกฤษให้คนส่วนใหญ่ในประเทศที่ไม่มีโอกาสได้ใช้เป็น

⁶⁵ คุณชนันท์ [นามแฝง], “นโยบายปราดเปรี๊ยะ”; “ครู ร.ร. ราษฎร์ไม่เห็นด้วยเลิกภาษาอังกฤษชั้น ป.,” *สยามรัฐ*, 30 สิงหาคม 2520; วิศณุรักษ์ [นามแฝง], “ภาษาอังกฤษ,” *เดลินิวส์*, 30 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ป/ป8/2520/2](#); ชาล หนู [นามแฝง], “ปรับอากาศ การเมือง,” *เดลินิวส์*, 31 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ป/ป8/2520/2](#); “ให้ปรับปรุงครูแทนห้ามสอนอังกฤษในโรงเรียน,” *เดลินิวส์*, 31 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ป/ป8/2520/2](#); ครูเก่า [นามแฝง], “ความเห็นชาวบ้าน,” *สยามรัฐ*, 1 กันยายน 2520; พุฒ-คลองจั่น [นามแฝง], “ความเห็นชาวบ้าน”; พิจิกา [นามแฝง], “จดหมายจากนักศึกษาเรื่องสอนภาษาอังกฤษ”; ชาโนไทย ภิกขุ, “ค้นหาในเรื่องภาษา,” *สยามรัฐ*, 8 กันยายน 2520; พุฒยา [นามแฝง], “นอกรั้วโรงเรียน”.

⁶⁶ “ความวิปริตในวงการศึกษาศาสตร์”; ชาล หนู [นามแฝง], “ปรับอากาศการเมือง,” *เดลินิวส์*, 31 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ป/ป8/2520/2](#); “คู่มือรั้วของพิชชา,” *สยามรัฐ*, 3 กันยายน 2520.

⁶⁷ “ว่าเด็กเรียนเก่งหรือไม่เก่งไม่ใช่หน้าที่ รมต.,” *บ้านเมือง*, 28 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ป/ป8/2520/2](#); วิศณุรักษ์ [นามแฝง], “ภาษาอังกฤษ,” *เดลินิวส์*, 30 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ป/ป8/2520/2](#); “สภาการศึกษาแคทอลิกค้าน ไม่เห็นด้วย เลิกสอนภาษาต่างประเทศ,” *ครูใหม่* [นามแฝง], “นอกรั้วโรงเรียน,” *สยามรัฐ*, 1 กันยายน 2520.

⁶⁸ ตาหมอลอ [นามแฝง], “ชีวิตจริงกับกฎเกณฑ์การศึกษาใหม่,” *บ้านเมือง*, 31 สิงหาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ป/ป8/2520/2](#)

การสูญเสียค่าทางทรัพยากร รวมถึงคตินิยมแบบนักการศึกษาที่เห็นว่าเมื่อการเรียนรู้ในปัจจุบันไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ (academic achievement) ก็ควรยกเลิกเสีย หรืออนุญาตให้สอนแต่เฉพาะโรงเรียนส่วนน้อยที่มีความพร้อม โดยเฉพาะโรงเรียนราษฎร์ที่มีคุณภาพมากกว่า แต่ค่าเล่าเรียนก็สูงกว่าด้วยเช่นกัน ระบบคิดดังกล่าวจึงยอมรับระบบกลไกตลาด (market system) โดยปริยาย การลงทุนทางการศึกษาเป็นความปกติไม่รวมถึงการจ้างครูมาสอนพิเศษ การเรียนพิเศษ หรือการส่งไปศึกษาต่างประเทศ นอกจากนี้ในกระแสของชาตินิยมขบวนการ 6 ตุลาฯ ยังมีทัศนะแบบชาตินิยมที่ว่าภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติสำคัญกว่าภาษาอังกฤษด้วย

ขณะเดียวกันฝ่ายที่คัดค้านนโยบายห้ามสอนภาษาอังกฤษก็ยืนยันว่าภาษาอังกฤษมีความสำคัญมากในปัจจุบัน และจำเป็นสำหรับเด็กไทยทุกกลุ่ม การกล่าวว่าการจัดการศึกษาที่เป็นอยู่ไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ดังนั้นควรให้เลิกเสีย ไม่ใช่การให้เหตุผลที่ถูกต้อง สำหรับเด็กที่ได้เรียนต่อมัธยมศึกษา การได้เรียนภาษาอังกฤษน้อยลงไป 2 ปี หรือเรียนช้าไป 2 ปี ยิ่งซ้ำเติมปัญหาผลสัมฤทธิ์ที่ได้ซึ่งไม่ได้อยู่แล้วให้แย่ลงไปอีก ส่วนเด็กที่จบเพียงการศึกษาภาคบังคับในชั้นประถมศึกษา ก็จะถูกตัดโอกาสไม่ให้รู้ให้เรียนภาษาอังกฤษเลย ไม่มีกระทั่งความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ ติดตัวพอดำรงชีวิตในปัจจุบัน แม้ฝ่ายคัดค้านไม่ปฏิเสธระบบกลไกตลาด และการลงทุนทางการศึกษาในแบบต่าง ๆ แต่ก็เห็นว่าการห้ามสอนภาษาอังกฤษ หรือการยกเลิกการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษาจะทำให้ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในสังคมกว้างขวางมากขึ้น ฐานคิดของฝ่ายคัดค้านจึงอยู่บนหลักความเสมอภาค ทั้งไม่เห็นด้วยกับทัศนะแบบชาตินิยมที่เห็นการเรียนรู้ภาษาอังกฤษเป็นอุปสรรคขัดขวางการเรียนรู้ภาษาไทยซึ่งเป็นภาษาประจำชาติ

การรัฐประหารล้มรัฐบาลชาวจัดในวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2520 ทำให้แนวทางสุดโต่งที่คิดห้ามสอนภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษายุติลงเด็ดขาด ปลัดกระทรวงศึกษาธิการที่รับนโยบายคณะปฏิวัติให้ข่าวแทบจะทันทีว่าผ่านมาตรการที่ยังไม่เคยมีคำสั่งห้ามสอน มีแต่เพียงคำพูดรัฐมนตรีซึ่งถือเป็นความเห็นส่วนตัว ส่วนนโยบายของกระทรวงยังเหมือนเดิมไม่มีอะไรเปลี่ยนแปลงคือไม่ได้ห้ามสอนภาษาอังกฤษ⁶⁹ อย่างไรก็ตามข้อเท็จจริงก็คือคณะรัฐมนตรีสมัยนายธานินทร์ กรัยวิเชียร เคยมีมติที่ประชุมเมื่อวันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2520 ให้ยกเลิกการสอนภาษาต่างประเทศทุกภาษาในระดับประถมศึกษาดังกล่าวไปแล้ว คณะรัฐมนตรีในรัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ จึงต้องมียุติออกมาใหม่ในวันที่ 9 พฤษภาคม พ.ศ. 2521 ซึ่งให้โรงเรียนประถมศึกษาสอนภาษาต่างประเทศได้ โดยในครั้งนี้เป็นเรื่อง

⁶⁹ “ยืนยันไม่ห้ามสอนภาษา,” บ้านเมือง, 25 ตุลาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#); “ร.ร. จะสอนอังกฤษให้ขออนุญาต,” เดลินิวส์, 25 ตุลาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#); “นโยบายสอนภาษาอังกฤษไม่เปลี่ยนแปลง,” สยามรัฐ, 26 ตุลาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#); “ปลัดกระทรวงศึกษาเผยไม่ห้ามสอนภาษาอังกฤษ,” ตะวันสยาม, 31 ตุลาคม 2520, ใน หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#)

ทางการเมืองด้วยเพราะเกี่ยวข้องกับการอนุญาตให้สอนภาษาจีน⁷⁰ อีกทั้งหลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ซึ่งประกาศออกมาในสมัยรัฐบาลธานินทร์ (3 ตุลาคม พ.ศ. 2520) ไม่ได้กำหนดให้สอนภาษาอังกฤษและไม่ได้บรรจุกลุ่มรายวิชาไว้ในหลักสูตร⁷¹ กระทรวงศึกษาธิการจึงต้องกำหนดนโยบายเกี่ยวกับการสอนภาษาอังกฤษเสียใหม่ ดังนี้⁷²

1. ในหลักการ ระดับประถมศึกษา ควรให้เด็กได้เรียนภาษาไทยและสิ่งจำเป็นสำหรับชีวิตให้ใช้การได้เป็นอย่างดี เพื่อจะได้มีความรู้สึกเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และสามารถสื่อสารทำความเข้าใจติดต่อกันได้ ฉะนั้น ในหลักสูตรที่บังคับไว้สัปดาห์ละ 25 ชั่วโมง จึงไม่บรรจุภาษาต่างประเทศไว้ แต่อาจจะอนุญาตให้สอนภาษาต่างประเทศเพิ่มเติมจากหลักสูตรได้ตามความเหมาะสม

2. โดยเหตุที่ในปัจจุบัน ภาษาอังกฤษได้เข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันของประชาชนมาก โดยเฉพาะในเมือง และได้มีการสอนภาษาอังกฤษเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรตั้งแต่ชั้น ม. 1 หรือชั้น ป. 5 มาเป็นเวลาช้านาน ประกอบกับภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากลที่เสริมความรู้ทางวิชาการ นอกจากนั้น ในการสอนตามหลักสูตร 2503 ก็ได้อนุญาตให้สอนนอกหลักสูตรมาแล้ว จึงเห็นควร

2.1 อนุญาตให้โรงเรียนราษฎร์ที่มีความต้องการ มีสภาพเหมาะสม สอนภาษาอังกฤษในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-4 นอกหลักสูตรได้ไม่เกินสัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง

2.2 เพิ่มชั่วโมงในหลักสูตรประถมศึกษา ชั้น ป. 5-6 อีกสัปดาห์ละ 5 ชั่วโมง เพื่อให้โรงเรียนของรัฐท้องถิ่น หรือโรงเรียนราษฎร์ที่ไม่ได้สอนภาษาอังกฤษมาก่อน เลือกสอนภาษาอังกฤษที่เกี่ยวกับชีวิตประจำวัน หรือสอนวิชาชีพที่เกี่ยวกับการดำรงชีวิตได้อย่างอย่างหนึ่งได้ตามสภาพและความเหมาะสมของท้องถิ่น ส่วนโรงเรียนราษฎร์ที่ได้รับอนุญาตให้สอนภาษาอังกฤษมาก่อน ก็อาจขออนุญาตสอนภาษาอังกฤษให้สืบเนื่องกับที่เรียนมาแล้วได้

การอนุญาตให้โรงเรียนราษฎร์สอนภาษาอังกฤษได้ตั้งแต่ชั้น ป. 1 ส่วนกลุ่มโรงเรียนรัฐสามารถเลือกสอนได้ตั้งแต่ชั้น ป. 5 ดูราวกับเป็นการตอบสนองความต้องการของสังคมและคงรูปแบบการจัดการศึกษาเช่นเดิม แต่แท้จริงแล้วมีการเปลี่ยนแปลงในประเด็นที่สำคัญคือการให้โรงเรียนแต่ละแห่งสามารถตัดสินใจได้เองว่าจะเลือกจัดสอนภาษาอังกฤษ หรือจัดสอนวิชาชีพในชั้น ป. 5-6 โดยให้คำนึงถึง

⁷⁰ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2521/3](#) เรื่อง กรณีการสอนภาษาต่างประเทศ (จีน อังกฤษ) ในชั้นประถมศึกษา (9 มีนาคม - 16 มีนาคม 2521)

⁷¹ อาริรัตน์ น้ำเพชร, "การศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ตั้งแต่พุทธศักราช 2435-2528," 173.

⁷² ทิพพดี อ่องแสงคุณ, "ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ห้าและหก เขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา" (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารศึกษ, สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522), 6.

ความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน และประโยชน์ที่จะได้รับตามสภาพท้องถิ่น การกำหนดนโยบายดังกล่าวมุ่งหวังให้โรงเรียนส่วนน้อยที่มีความพร้อมในด้านบุคลากรครู อุปกรณ์การสอน และตั้งอยู่ในเขตเมืองที่ผู้เรียนมีโอกาสศึกษาต่อสูง ได้จัดสอนภาษาอังกฤษ ส่วนโรงเรียนส่วนใหญ่ตามชนบทและพื้นที่ห่างไกลที่ไม่มีความพร้อม และไม่ได้ประโยชน์โดยตรง ให้เลือกสอนวิชาชีพแทน อย่างไรก็ตามในปีการศึกษา 2525 เมื่อหลักสูตรใหม่ซึ่งใช้วิธีบังคับใช้ไล่มาทีละปี ได้เริ่มใช้กับนักเรียนชั้น ป. 5 เป็นครั้งแรก โรงเรียนประมาณ 75-80% ตัดสินใจเลือกสอนกลุ่มวิชาภาษาอังกฤษ และเพิ่มสูงถึง 90% ในปีต่อ ๆ มา⁷³ เหตุผลที่โรงเรียนต่าง ๆ เลือกสอนภาษาอังกฤษมีหลายประการ ได้แก่ 1) ใช้ครูคนเดียวก็สอนได้ ไม่เหมือนกลุ่มวิชาชีพที่ต้องใช้ครูหลายคน หรือต้องเชิญคนนอกมาสอน 2) ใช้อุปกรณ์น้อย มีหนังสือเล่มเดียวก็สอนได้ 3) นักเรียนจะได้เรียนต่อชั้นมัธยมศึกษาได้ เพราะมัธยมศึกษามีเรียนภาษาอังกฤษ 4) วิชาการงานมีเรียนอยู่แล้วในหลักสูตรปกติ⁷⁴ แต่เหตุผลสำคัญที่นอกเหนือจากเรื่องของการจัดการหลักสูตรก็คือความประสงค์ของผู้ปกครองที่ต้องการให้บุตรหลานได้เรียนภาษาอังกฤษซึ่งมีส่วนสำคัญในการผลักดันการตัดสินใจของโรงเรียน⁷⁵ แนวนโยบายที่มุ่งหวังการจำกัดจำนวนโรงเรียนที่สอนเพื่อยกระดับคุณภาพและผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาในภาพรวมจึงไม่บรรลุผลในทางปฏิบัติ ปัญหาที่ว่าควรจัดสอนภาษาอังกฤษให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาทุกคนหรือไม่ ยุติเด็ดขาดในทศวรรษต่อมาเมื่อกระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2539 ซึ่งกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษทุกชั้นปีในระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา รวม 12 ปี เริ่มตั้งแต่ ป. 1 โดยให้เหตุผลว่าเนื่องจากโลกเข้าสู่ยุคแห่งสังคมข่าวสาร การเรียนภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษาสากลจึงมีความจำเป็น “ในการพัฒนาขีดความสามารถของคนไทยในการติดต่อสื่อสารกับประเทศต่าง ๆ และใช้ประโยชน์จากระบบสื่อสารโทรคมนาคมที่เชื่อมโยงแหล่งข้อมูล และระบบสารสนเทศทั่วโลก”⁷⁶ ภาษาอังกฤษจึงเป็นวิชาบังคับสำหรับเด็กไทยทุกคนตั้งแต่นั้นมา

5. สรุป

การศึกษาภาษาอังกฤษเป็นเรื่องของคนส่วนน้อยมาตลอด รัฐสมัยรัชกาลที่ 5 จัดการศึกษาภาษาอังกฤษให้คนจำนวนน้อยเพื่อรองรับระบบราชการ ในสมัยรัชกาลที่ 6 เมื่อการศึกษาเป็นแบบแผนชัดเจน แยกเป็นประถมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาภาคบังคับสำหรับพลเมืองทุกคน และมัธยมศึกษาซึ่งเป็นการศึกษาต่อยอดสำหรับคนส่วนน้อยในสังคม การสอนภาษาอังกฤษจึงจำกัดเฉพาะมัธยมศึกษา ต่อมาแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2503 พยายามขยายการศึกษาภาคบังคับในชั้นประถมศึกษาจาก 4 ปี เป็น 7 ปี และกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับในชั้นประถมปลาย ป. 5 - ป. 7 การขยาย

⁷³ อาริรัตน์ น้ำเพชร, “การศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ตั้งแต่พุทธศักราช 2435-2528,” 223.

⁷⁴ เรื่องเดียวกัน, 174-175.

⁷⁵ เรื่องเดียวกัน, 223, 232.

⁷⁶ กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 ใน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539), คำนำ, คำชี้แจง.

การศึกษาให้คนจำนวนมากขึ้นซึ่งผันแปรกับคุณภาพการศึกษาที่ลดลง ทำให้ผู้บริหารการศึกษาและนักการศึกษาส่วนหนึ่งในช่วงทศวรรษ 2510 คิดเสนอให้ยกเลิกการสอนภาษาอังกฤษในชั้นประถมศึกษา แต่ก็ยังมีผู้คัดค้านได้แย้งมากเช่นกัน

ข้อสรุปการวิจัยจากการสำรวจทัศนคติในหนังสือพิมพ์พบว่าผู้ที่สนับสนุนการห้ามสอนมีฐานคิดแบบชนชั้นนำนิยมที่เห็นว่าภาษาอังกฤษจำเป็นแต่เฉพาะคนส่วนน้อย เสริมด้วยหลักอรรถประโยชน์นิยมที่ประเมินว่าการสอนภาษาอังกฤษให้คนส่วนใหญ่ในประเทศที่ไม่มีโอกาสได้ใช้เป็นการสูญเสียเปล่าทางทรัพยากร รวมถึงมีคติคิดที่เห็นว่าเมื่อการเรียนรู้ในปัจจุบันไม่บรรลุผลสัมฤทธิ์ก็ควรยกเลิกเสีย ทั้งมีทัศนะแบบชาตินิยมที่เห็นว่าภาษาไทยสำคัญกว่าปะปนด้วย ส่วนผู้ที่คัดค้านมีฐานคิดบนหลักความเสมอภาคคือ เห็นว่าเด็กไทยทุกคนควรมีสิทธิได้เรียนภาษาอังกฤษ เด็กส่วนใหญ่ในประเทศที่ไม่ได้ศึกษาต่อควรมีความรู้เล็ก ๆ น้อย ๆ ติดตัวพอดำรงชีวิตในปัจจุบัน ส่วนเด็กที่ศึกษาต่อเมื่อได้เรียนเป็นพื้นฐานตั้งแต่ชั้น ป. 5 ก็จะได้ไม่เสียเปรียบเด็กโรงเรียนราษฎร์จาก “ครอบครัวมีเงิน” ที่เรียนมาตั้งแต่ ป. 1 หรืออนุบาลมากจนเกินไป

ผลที่ตามมาคือกระทรวงศึกษาธิการใน พ.ศ. 2521 ไม่ห้ามสอนภาษาอังกฤษ แต่ก็ไม่ได้ให้ภาษาอังกฤษเป็นวิชาบังคับเช่นกัน โดยให้โรงเรียนแต่ละแห่งตัดสินใจเองว่าจะจัดสอนภาษาอังกฤษหรือสอนวิชาชีพในชั้น ป. 5 - ป. 6 ซึ่งปรากฏว่าโรงเรียนแทบทั้งหมดเลือกสอนภาษาอังกฤษตามที่ผู้ปกครองนักเรียนต้องการ เมื่อโลกเข้าสู่ยุคแห่งสังคมข่าวสารและโลกาภิวัตน์ กระทรวงศึกษาธิการประกาศใช้หลักสูตรภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2539 ซึ่งกำหนดให้เรียนภาษาอังกฤษตั้งแต่ชั้น ป. 1 ภาษาอังกฤษจึงกลับมาเป็นวิชาบังคับในระดับประถมศึกษา ทั้งยังได้เรียนตลอด 6 ปีด้วย

ปัญหาและข้อเสนอแนะของงานวิจัยก็คือเมื่อปัญหาการได้เรียนไม่ได้เรียนภาษาอังกฤษได้ข้อยู่ติงแล้ว ปัญหาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้สิ้นสุดลงตามไปด้วยหรือไม่ ที่สำคัญคือปัญหาด้านคุณภาพการเรียนรู้หรือผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาซึ่งเป็นข้อถกเถียงสำคัญตั้งแต่ทศวรรษ 2510 เป็นอย่างน้อย ใน พ.ศ. 2542 รัฐขยายการศึกษาภาคบังคับเพิ่มขึ้นจนถึงชั้น ม. 3 ซึ่งทำให้เด็กไทยได้เรียนภาษาอังกฤษอย่างน้อย 9 ปี แต่ปัญหาด้านคุณภาพการเรียนรู้โดยรวมยังเป็นที่น่ากังวลอยู่ต่อไป ช่วงกลางทศวรรษ 2540 หนังสือเคล็ดลับการเรียนรู้ภาษาอังกฤษที่ขายดีจนพิมพ์ซ้ำมากที่สุด ชื่อว่า *เรียนภาษาอังกฤษกันเข้าไปแต่พูดไม่ได้สักที* (พิมพ์ครั้งที่ 43, พ.ศ. 2546) อย่างไรก็ตามปัญหาดังกล่าวอาจไม่กระทบกับครอบครัวส่วนน้อยที่มีกำลังทรัพย์หรือพร้อมที่จะลงทุนกับการศึกษา เนื่องจากปัจจุบันมีทั้งโรงเรียนและหลักสูตรที่เน้นสอนภาษาอังกฤษให้เลือกมากมาย เช่น โรงเรียนนานาชาติ⁷⁷ หรือโรงเรียนทั่วไปแต่เสริมห้องเรียนหลักสูตร EP (English Program), MEP (Mini English Program), IEP (Intensive English Program) เป็นต้น ที่น่าสนใจ คือ

⁷⁷ โรงเรียนนานาชาติตั้งขึ้นครั้งแรกใน พ.ศ. 2500 เพื่อรองรับบุตรหลานชาวต่างชาติที่เข้ามาทำงานในประเทศไทย โดยกระทรวงศึกษาธิการอนุญาตเป็นกรณีพิเศษเฉพาะราย จำนวนโรงเรียนเพิ่มมีจำกัด ก่อนทศวรรษ 2530 มีโรงเรียนนานาชาติในประเทศไทยรวมทั้งสิ้น 5 โรงเรียน ใน พ.ศ. 2534 รัฐบาลนายอานันท์ ปันยารชุน มีนโยบายเปิดเสรีโรงเรียนนานาชาติ โดยผ่อนคลายหลักเกณฑ์การจัดตั้งและดำเนินกิจการเพื่อรองรับการขยายตัวของชาวต่างชาติที่เข้ามาลงทุนในประเทศไทย ทั้งอนุญาตให้เด็กไทยเข้าเรียนได้ เพื่อตอบสนองความต้องการของผู้ปกครองนักเรียน แทนการส่งบุตรหลานไปเรียนต่างประเทศ ธุรกิจโรงเรียนนานาชาติจึงเติบโตอย่างรวดเร็วตั้งแต่นั้นมา

โรงเรียนรัฐบาลจำนวนมากก็จัดหลักสูตรในลักษณะดังกล่าวด้วยเช่นกันโดยเก็บค่าเล่าเรียนเพิ่มขึ้น ลดหลั่นตามลำดับหลักสูตร ปัญหาการวิจัยเกี่ยวกับการศึกษาภาษาอังกฤษในปัจจุบันจึงคงไม่ใช่เรื่อง ได้เรียน/ไม่ได้เรียน แต่น่าจะเป็นเรื่องคุณภาพการศึกษาที่ได้เรียนในแบบที่ดี/ไม่ดี ซึ่งทำให้การศึกษา คงเป็น 2 ระดับอยู่ต่อไป สัมพันธ์กับที่รัฐไทยให้ระบบกลไกตลาดทำงานในเรื่องการศึกษาตลอดมา รวมถึง อาจพิจารณาได้ด้วยว่าปัจจัยชาตินิยมเรื่องภาษาที่ย้อนกลับมาเป็นพัก ๆ ดังกล่าวไว้ต้นบทความ มีบทบาท หรือไม่ หรือมากน้อยขนาดไหนในการเป็นเหตุผลให้รัฐไม่ต้องลงมือสะสมปัญหาการศึกษาภาษาอังกฤษ ให้กับประชาชนทั่วหน้าอย่างจริงจัง แต่ปล่อยให้ระบบตลาดดำเนินไป

รายการอ้างอิง

“กรณีสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาเห็นผู้เชี่ยวชาญก้ำกึ่งกัน.” *สยามรัฐ*, 12 มิถุนายน 2513.

“กรณีห้ามสอนภาษาต่างประเทศ ภัยไทย: ไม่น่าเป็นข่าวใหญ่ไม่ให้อสอนเพิ่ม 2 ปีเท่านั้น.” *สยามรัฐ*, 5 กันยายน 2520.

กระทรวงศึกษาธิการ. *หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521*. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2530.

กระทรวงศึกษาธิการ. *หลักสูตรประโยคประถมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2503*. พระนคร: กรุงเทพมหานครพิมพ์, ม.ป.ป.

กระทรวงศึกษาธิการ. *หลักสูตรประโยคมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2518*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ. *ความเป็นมาของหลักสูตรสามัญศึกษา*. ธนบุรี: โรงพิมพ์ส่งเสริมอาชีพ, 2504.

กระทรวงศึกษาธิการ, กรมวิชาการ, *หลักสูตรภาษาอังกฤษ พุทธศักราช 2539 ใน หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533) หลักสูตรมัธยมศึกษาตอนต้น พุทธศักราช 2521 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2533)*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, 2539.

กุลลดา เกษบุญชู มีด, *ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์: วิวัฒนาการรัฐไทย*. แปลโดย อาทิตย์ เจียมรัตตัญญู. นนทบุรี: ฟาเคียวกัน, 2562.

แก้วมรกต [นามแฝง]. “ปัญหาการสอนภาษาอังกฤษชั้นประถม.” *สยามรัฐ*, 1 เมษายน 2513.

“ค.ร.ม. ไม่รับข้อเสนอที่ให้เลิกสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมให้ศึกษาผลดีผลเสียก่อน.” *สยามรัฐ*, 18 มีนาคม 2513.

“ความวิปริตในวงการการศึกษา.” *สยามรัฐ*, 30 สิงหาคม 2520.

ครู (กลางเก่า-กลางใหม่) [นามแฝง]. “ความเห็นชาวบ้าน.” *สยามรัฐ*, 1 กันยายน 2520.

ครูเก่า [นามแฝง]. “ความเห็นชาวบ้าน.” *สยามรัฐ*, 1 กันยายน 2520.

ครูใหม่ [นามแฝง]. “นอกรั้วโรงเรียน.” *สยามรัฐ*, 1 กันยายน 2520.

ครูใหม่ [นามแฝง]. “นอกรั้วโรงเรียน.” *สยามรัฐ*, 6 กันยายน 2520.

“ครู ร.ร. ราษฎร์ไม่เห็นด้วยเลิกภาษาอังกฤษชั้น ป.” *สยามรัฐ*, 30 สิงหาคม 2520.

คุณชนน [นามแฝง]. “นโยบายปราดเปรื่อง.” *สยามรัฐ*, 26 สิงหาคม 2520.

“คัมภีร์ร้ายของพิชชา.” *สยามรัฐ*, 3 กันยายน 2520.

จัญญ วงศ์สายัณห์. *ระบบการศึกษาไทยในระบอบรัฐธรรมนูญช่วง พ.ศ. 2475-2520* (พิมพ์เป็นอนุสรณ์ในงานพระราชทานเพลิงศพ นายจัญญ วงศ์สายัณห์ ณ เมรุวัดเทพศิรินทราวาส วันที่ 8 พฤษภาคม 2532). ม.ป.ท.: ม.ป.พ., 2532.

“จะให้เลิกสอนภาษาอังกฤษในชั้นประถมและอนุบาล.” *ชาวไทย*, 26 ธันวาคม 2512.

จำนง ดันติเสวี. “ขอขัดคอหน่อย.” *สยามรัฐ*, 5 มกราคม 2513.

ชาโนทโย ภิกขุ. “ค้นหาในเรื่องภาษา.” *สยามรัฐ*, 8 กันยายน 2520.

เด็กตอง [นามแฝง]. “นอกรั้วโรงเรียน.” *สยามรัฐ*, 3 กันยายน 2520.

ตาหมอลอ [นามแฝง]. “แฉคิดจากข่าว.” *สยามรัฐ*, 21 มีนาคม 2513.

ทิพพดี อ่องแสงคุณ. “ความคิดเห็นของผู้ปกครองนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ห้าและหก เขตกรุงเทพมหานครที่มีต่อการเรียนการสอนภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2522.

ธีรพงศ์ แก่นอินทร์. “ปัญหาและความต้องการเพื่อปรับปรุงการสอนของครูที่สอนวิชาภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษาในจังหวัดตรัง.” วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ, สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.

น้อยกลาง [นามแฝง]. “นอกรั้วโรงเรียน.” *สยามรัฐ*, 7 กันยายน 2520.

นายสมจิตร์ [นามแฝง]. “ความเห็นชาวบ้าน.” *สยามรัฐ*, 3 กันยายน 2520.

ประกาศ เรื่อง แผนการศึกษาแห่งชาติ. *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 77 ตอนที่ 86 (20 ตุลาคม 2503): 1-9.*

ประกาศ ให้ใช้แผนการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2520. *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 94 ตอนที่ 31 (12 เมษายน 2520): 337-361.*

ประกาศแผนการศึกษาชาติ. *ราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 50 (9 เมษายน 2476): 40-49.*

ประสิทธิ์ สุวานิช. “การเปลี่ยนแปลงการสอนภาษาอังกฤษ.” *สยามรัฐ*, 17 เมษายน 2513.

“ผู้เชี่ยวชาญจะถกกัน 2 วันเต็มเรื่องภาษาอังกฤษชั้นประถม.” *สยามรัฐ*, 10 เมษายน 2513.

พรณีนี สาคริก. “ภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา: บังคับให้มีการสอน บังคับไม่ให้มีการสอน หรือไม่ บังคับให้มีการสอน.” *สยามรัฐ*, 8 กันยายน 2520.

พรณีนี สาคริก. “ภาษาอังกฤษในระดับประถมศึกษา: บังคับให้มีการสอน บังคับไม่ให้มีการสอน หรือไม่ บังคับให้มีการสอน.” *สยามรัฐ*, 9 กันยายน 2520.

พระราชบัญญัติประถมศึกษา (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2505. *ราชกิจจานุเบกษา ฉบับพิเศษ เล่มที่ 79 ตอนที่ 67 (27 กรกฎาคม 2505): 24-31.*

พฤษภา [นามแฝง]. “นอกรั้วโรงเรียน.” *สยามรัฐ*, 9 กันยายน 2520.

พิจิภา [นามแฝง]. “จดหมายจากนักศึกษาเรื่องการสอนภาษาอังกฤษ.” *สยามรัฐ*, 7 กันยายน 2520.

พิพาดา ยังเจริญ, และ สุวดี ธนประสิทธิ์พัฒนา. *การศึกษาและผลกระทบต่อสังคมไทยสมัยต้นรัตนโกสินทร์ (พ.ศ. 2325-2394).* กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2529.

พุ่ม-คลองจั่น [นามแฝง]. “ความเห็นชาวบ้าน.” *สยามรัฐ*, 3 กันยายน 2520.

“ร.ม.ต. ศึกษาธิการจะให้เลิกสอนภาษาอังกฤษชั้นประถมศึกษา.” *สยามรัฐ*, 25 ธันวาคม 2512.

ระลึก ธาณี. “นโยบายและการจัดการศึกษาภาคบังคับของไทยภายหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง (พ.ศ. 2475-2503).” *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร*, 2522.

วันทนา เลิศสินไทย. “นโยบายการจัดการศึกษาและการขยายการศึกษาภาคบังคับของประเทศไทย พ.ศ. 2503-2520.” *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร*, 2523.

“ศธ.ยกเลิกประกาศ ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2 หวั่นถูกมองเป็นเมืองขึ้น.” *ประชาไท*, 21 ตุลาคม 2553.
<https://prachatai.com/journal/2010/10/31584>.

“ศธ.เตรียมประกาศให้ภาษาอังกฤษเป็นภาษาที่ 2.” *คม ชัด ลึก*, 7 ตุลาคม 2553.
<https://www.komchadluek.net/news/edu-health/75672>.

“ส.ส.ปฏิรูปทำหนังสือถึงนายกรัฐมนตรีให้ทบทวนนโยบายห้ามสอนภาษาต่างประเทศในชั้นประถมฯ.” *สยามรัฐ*, 27 สิงหาคม 2520.

“สภากาการศึกษาแควตอลิคค้าน ไม่เห็นด้วยเลิกสอนภาษาต่างประเทศ.” *สยามรัฐ*, 1 กันยายน 2520.

เสถียร จันทิมาธร. “แฉกิดจากข่าว.” *สยามรัฐ*, 13 มิถุนายน 2513.

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2513/6](#) เรื่อง หลักสูตรและแบบเรียน (5 มกราคม 2513 - 30 ธันวาคม 2513)

หอจดหมายเหตุแห่งชาติ. [ก/ป8/2520/2](#) เรื่อง กรณียกเลิกสอนภาษาอังกฤษในระดับชั้นประถมศึกษา (25 สิงหาคม 2520 - 31 ตุลาคม 2520)

“ห้ามสอนภาษาต่างประเทศระดับประถมตั้งแต่ปีการศึกษา 2521.” *สยามรัฐ*, 25 สิงหาคม 2520.

“อธิบดีวิสามัญศึกษาเห็นด้วยเลิกสอนภาษาฝรั่งเศสชั้นประถม.” *สยามรัฐ*, 20 มีนาคม 2513.

อัศศิริ ธรรมโชติ. “ให้เด็กเลิกเรียนภาษาอังกฤษ ใครจะได้ประโยชน์?” *สยามรัฐ*, 30 สิงหาคม 2520.

อารีรัตน์ น้ำเพชร. “การศึกษาพัฒนาการของหลักสูตรภาษาอังกฤษระดับประถมศึกษา ตั้งแต่พุทธศักราช 2435-2528.” *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขาวิชาประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2530.

อาวุธ ธีระเอก. *ภาษาเจ้า ภาษานาย: การเมืองเบื้องหลังการศึกษาภาษาอังกฤษสมัยรัชกาลที่ 5*. กรุงเทพฯ: มติชน, 2560.

อาวุธ ธีระเอก. *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ เรื่อง การขยายการศึกษากับการห้ามสอนภาษาอังกฤษ พ.ศ. 2503-2520*. ม.ป.ท.: ม.ป.พ., ม.ป.ป.